

Prohlubující se propast mezi generacemi

Klára Pončíková

Bakalářská práce
2020

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Klára Pončíková
Osobní číslo: H17678
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika
Forma studia: Prezenční
Téma práce: Prohlubující se propast mezi generacemi

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti mezigeneračních vztahů, komunikace a rodiny.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení v praxi.

Forma zpracování bakalářské práce: Tiská/elektronická

Seznam doporučené literatury:

- HAUSER-SCHÖNER, Isabella., SIROVÁTKOVÁ, Alžběta. *Děti potřebují prarodiče*. Praha:Portál,1996.ISBN 80-7178-105-3.
CHRÁSKA,Miroslav.*Metody pedagogického výzkumu:základy kvantitativního výzkumu*. Praha:Grada,2007.ISBN 978-80-247-1369-4.
JIRÁSKOVÁ,Věra.*Mezigenerační porozumění a komunikace*. Praha:Eurolux Bohemia,2005.ISBN 80-86861-80-5.
MATOUŠEK,Oldřich.*Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3.vyd.SLON,2003.ISBN 80-86429-19-9.
RABUŠICOVÁ, Milada.,KAMANOVÁ Lenka.,PEVNÁ, Kateřina.*O mezigeneračním učení*.Brno:Masarykova univerzita,2011.212 s. ISBN 978-80-210-5750-0.

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Helena Skarupská, Ph.D.
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: 4. října 2019
Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2020

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 22. ledna 2020

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval.
V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 4.6.2020

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevydávalečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně poznámek oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlášení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédá k větší výdělku dosaženému školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá problematikou mezigenerační propasti, konkrétně mezi generací seniorů a adolescentů. Teoretická část slouží k objasnění základních pojmů, vymezuje pojem generace, popisuje mezigenerační vztahy napříč historií. Dále se zaměřuje na mezigenerační střety a komunikaci. V teoretické části je kapitola také o mezigeneračních centrech a věkových specifikách u generací seniorů a adolescentů. V praktické části se pomocí kvantitativního dotazníkového šetření odhalí, které z faktorů ovlivňují prohlubující se propast mezi generacemi, jak se generace navzájem vnímají a také jaká je míra informovanosti o mezigeneračních centrech.

Klíčová slova: generace, mezigenerační vztahy, mezigenerační komunikace, mezigenerační učení, věková specifika

ABSTRACT

The bachelor thesis deals with the issue of the intergenerational gap, specifically between the generation of seniors and adolescents. The theoretical part serves to clarify the basic concepts, defines the concept of generation, describes intergenerational relationships throughout history. It also focuses on intergenerational conflicts and communication. In the theoretical part, the chapter is also about intergenerational centers and age-specific in generations of seniors and adolescents. In the practical part, with the help of a quantitative questionnaire survey, it is revealed which of the factors influence the widening gap between the generations, how the generations perceive each other and also what is the level of awareness of intergenerational centers.

Keywords: generation, intergenerational relations, intergenerational communication, intergenerational learning, age specifics

Poděkování patří mé vedoucí práce PhDr. Heleně Skarupské, Ph.D. za odborné rady, ochotu a hlavně trpělivost. Dále bych chtěla poděkovat všem respondentům.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

I TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 VYMEZENÍ POJMŮ.....	12
1.1 GENERACE	12
1.1.1 Generace Baby boomers	12
1.1.2 Generace X.....	13
1.1.3 Generace Y.....	13
1.1.4 Generace Z	13
1.1.5 Generace Alpha	13
1.2 MEZIGENERAČNÍ STŘETY	14
1.2.1 Stereotypy a předsudky	14
1.2.2 Ageismus.....	15
1.3 MEZIGENERAČNÍ KOMUNIKACE.....	15
2 HISTORICKÝ PŘEHLED MEZIGENERAČNÍCH VZTAHŮ	18
2.1 MEZIGENERAČNÍ VZTAHY DNES	19
2.2 MEZIGENERAČNÍ UČENÍ.....	19
2.2.1 Mezigenerační program senior.....	20
2.2.2 Mezi námi.....	22
2.2.3 Mezigenerační centrum při RADOVÁNKU.....	23
3 VĚKOVÁ SPECIFIKA.....	25
3.1 STÁŘÍ	25
3.1.1 Periodizace stáří	25
3.1.2 Socializace a potřeby seniorů.....	26
3.2 ADOLESCENCE	27
3.2.1 Periodizace adolescence.....	28
3.2.2 Socializace a potřeby adolescentů.....	29
II PRAKTICKÁ ČÁST	30
4 DESING VÝZKUMU.....	31
4.1 CÍLE VÝZKUMU	31
4.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY A HYPOTÉZY.....	31
4.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR	32
4.4 VÝZKUMNÁ METODA A TECHNIKA	32
4.5 METODY ANALÝZY DAT	33
4.6 VYHODNOCENÍ, ANALÝZA A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ.....	33
5 VYHODNOCENÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK.....	53
6 DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	56
ZÁVĚR	57
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	58

SEZNAM PŘÍLOH.....61

ÚVOD

Stárnutí populace je velmi aktuální téma, hlavně pak v evropských zemích. Tento fenomén nám přinesl to, že se na zemi nachází, až čtyři generace najednou, někteří autoři uvádí dokonce pět, každá generace ve společnosti ovlivňuje tu druhou, každá má své specifika. Zmiňuji to proto že, díky tomu se otevírá téma mezigeneračních vztahů více, než kdy dříve a je důležité se touto tematikou prioritně zabývat.

V mé bakalářské práci se budu zabývat prohlubující se propastí mezi generacemi, práce bude rozdělena na teoretickou a praktickou část.

Cílem teoretické části je seznámit čtenáře se základními informacemi o dané problematice a blíže jim přiblížit, které oblasti se k tomuto tématu vztahují. Takže v teoretické části jako první vymezím pojem generace a rozeberu, které generace máme. Dále nahlédnu do problematiky mezigeneračních střetů, vymezím pojem ageismus, stereotypy a předsudky. Zaměřím se také na mezigenerační komunikaci. Další kapitola bude o mezigeneračních vztazích napříč historií a dnešních vztazích, menší podkapitola bude pojednávat o mezigeneračním učení-programech, centrech. Poslední kapitola bude zaměřena na věkové specifika seniorů a adolescentů.

Praktická část má za cíl zodpovědět mé výzkumné otázky a hypotézy pomocí kvantitativního dotazníkového šetření. Zajímá mě, které faktory stojí za prohlubující se propastí mezi generacemi, chci se dozvědět jak se generace seniorů a adolescentů navzájem vnímají a také se chci zaměřit na informovanost o mezigeneračních centrech.

Cílem celé mé bakalářské práce je ponořit se do problematiky prohlubující se propasti mezi generacemi, vymezit a objasnit pojmy které jsou s touto tematikou spojeny, což je úkolem teoretické části. Cíl, ke kterému poslouží praktická část bakalářské práce je výzkumné šetření, díky němuž chci dosáhnout odpovědí na stanovené výzkumné otázky.

Bakalářská práce by mohla posloužit jako ukazatel faktorů, které ovlivňují prohlubující se propast mezi generacemi, pohledy generací na generace a informovanosti o mezigeneračních centrech. Výsledky by mohly posloužit k zamyšlení a inspiraci, která by vedla ke zlepšování mezigeneračních vztahů.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ POJMŮ

V první řadě, než se ponoříme hlouběji do téhle problémové tematiky, bych ráda vymezila pár základních pojmů, které se v téhle problematice nacházejí a jsou důležité.

1.1 Generace

Generace pochází z řeckého slova *genos*=rod.

Na tenhle pojem, jako mnoho jiných, se dá nahlížet z mnoha oborů jinak, například Philip Kotler (2007, s. 291), uznávaná autorita v marketingovém oboru popsal generaci jako, *„skupinu lidí vyrůstajících ve stejné době, kteří sdílejí dobově podmíněný styl života, způsob myšlení, problémy a postoje. Členové každé generace jsou ovlivňováni historickými, kulturními, socioekonomickými a politickými událostmi dané doby a vykazují tedy společné znaky. Nelze je však považovat za obecně platné a potlačovat tak individualitu každého jedince.“*

Z demograficko-biologického hlediska se zaměřujeme na analýzu reprodukčního chování. Jelikož jednu generaci můžeme určovat jako dobu od narození jedince a okamžikem vzniku jeho potomka = průměrný věk žen u porodu (V ČR průměrný věk prvorodiček je kolem 30 let). Reprodukce je podmíněna sociálními aspekty, bytovou politikou, ekonomickými podmínkami aj. (Heřmanová, 2015)

Na to odkazuje i sociologický slovník, který pojem generace konkretizuje na časové období, jedné generace a uvádí, že se generace: *„kryje s průměrným časovým intervalem, který odděluje narození otců a matek od narození jejich potomků: generace rodičů a generace dětí, oddělených tradičně třiceti lety. Tento rozsah se počítá podle průměrného věku žen v době mateřství a poněkud se zmenšuje s poklesem plodnosti, kdy ženy přivádějí na svět méně dětí po dosažení jistého věku.“* (Boudon, 2004, s. 57-58)

1.1.1 Generace Baby boomers

Mnoho autorů se shoduje na tom, že tahle generace začíná od roku 1945, tedy se jedná o poválečnou generaci, svět, do něž se narodili, se stával více optimističtější a finančně stabilnějším. Tato generace se stala svědky mnoha významných světových a sociálních změn. Generační období Baby Boomers končí kolem roku 1964. (Grail Research Analysis, 2011)

1.1.2 Generace X

Děti vychovávané ranou generací Baby Boomers, proto se jim někdy říká Post Boomers. Tato generace se už nerodí do více optimistického světa, ale zažívá nový trend v rozvodovosti, a také zažívá ekonomickou nejistotu. Začátek této generace se datuje od roku 1965 do roku 1980, některé zdroje uvádí až do roku 1985. (Grail Research Analysis, 2011)

U nás v Československu si tato generace říkala Husákovi děti a tento pojem se u nás dochoval až do dnes.

1.1.3 Generace Y

Generace Y, pro kterou se také uchytil název mileniálové, jsou to děti vychovávané pozdní generací Baby Boomers a ranou generací X. Začátky periodizace mezi lety 1980-85 (více zdrojů se klaní k pozdějšímu datu). Tito lidé byli svědky rostoucího digitálně-technologického posunu, který měl využití, okamžité komunikace (email, SMS). Konec periodizace se uvádí rok 1995, ale opět jiné zdroje uvádí až rok 2000. (Grail Research Analysis, 2011)

1.1.4 Generace Z

Začátky periodizace se pohybují od roku 1995-2000. Narodili se do světa, který není úplně stabilní, jak v oblasti ekonomiky, ekologie, tak i v sociální oblasti, potýkají se s obavami o životní prostředí, terorismus aj.. Jediný velký krok ku předu slaví digitálně-technologický úsek. Konec této generace je velmi nejasný, jelikož některé zdroje ho neukončují, jiné ho ukončují v roce 2005 a popisuje nástup nové generace. (Grail Research Analysis. 2011)

1.1.5 Generace Alpha

Zahraniční zdroje uvádí i název Google Kids. Zařazují zde všechny, kteří se narodili po roce 2005, opět některé zdroje uvádí až rok 2010. Předpověď od známého futuristy Marka McCrindla pro tuto generaci zní: „*Bude se jednat možná o tu nejvíce vzdělanou, technologicky zásobenou a také globálně nejbohatší generaci lidí vůbec.*“ (© 2020 McCrindle Research Pty Ltd)

„Generace Z je ještě stále schopna ve svém životě oddělovat realitu a online a budovat si tak klíčové hodnoty i mimo virtuální svět. Pro Alphu už ale toto dělení zmizí a ocitne se ve fluidním konstantním propojení digitálu a reality na každém kroku. Tyto „děti budoucnosti“

ovšem překonají i chyby svých předchůdců a budou takovému fungování přizpůsobení. Využijí ho ke zlepšení životní úrovně a rozšíření počtů příslušníků střední třídy na historicky rekordní čísla. Předpovědi se také často shodují v tom, že jejich mentální dospívání bude probíhat mnohem rychleji.“ (Rybárová, © FSV UK 2020)

1.2 Mezigenerační střety

Snad každá generace rodičů chce předat svým dětem to nejlepší, potíží pak nastává když své rady a názory snaží prosadit za každou cenu a tak svým dětem a i vnoučatům nutí své nápady, rady aj.. Rodinné vztahy se díky tomu mohou stát křehčími.

„Babičky mají být vidět, ale ne slyšet. To platí i pro dědečky, ale ti svoje názory na chování vnoučat pronášejí nahlas méně často, a navíc se v téhle situaci jen výjimečně shodují s babičkami.“ (Lowe, 2008, s. 84)

Každá generace je jiná, někteří autoři pak například dokonce uvádějí, že generace je jakoby jedna kultura. Proto se nesmíme divit, že mezi generacemi se mohou často vyskytovat různé konflikty, střety, ať už to při komunikaci, ve vztazích, na pracovišti, v rodině a v mnoha dalších případech.

1.2.1 Stereotypy a předsudky

Tyto dva pojmy jsou si velmi podobné, někteří je proto berou jako synonyma. Pojdme si je proto přiblížit.

„Předsudek je fixovaný, předem formovaný postoj k nějakému objektu projevující se bez ohledu na individualitu nebo povahu tohoto objektu. Člověk, který má předsudky, nezvažuje při posuzování druhých žádná alternativní vysvětlení. Výsledek jeho interpersonálního hodnocení je dopředu určen nějakou libovolnou vlastností toho druhého“. (Heyes, 2007, s. 121)

Každá mince má dvě strany, proto nesmíme opomenout fakt, že předsudky mohou být jak negativní, tak i pozitivní. Dle Allporta (2004) za vznikem negativního předsudku stojí kladný, „láskyplný“ předsudek, který vzniká z loajality ke své vlastní skupině. Ale na dále se předsudky hodnotí, jako víc negativní než stereotypy.

„Stereotypy jsou navyklé vzorce chování, které opakujeme ve vztahu k lidem, věcem, událostem. Stereotypy samy o sobě mají neutrální zabarvení, neobsahují hodnocení.“

Stereotypy mohou vzniknout na základě vlastní zkušenosti, nebo jsou utvářené informacemi, které získáváme prostřednictvím jiných osob nebo médií. Mohou však získat silný emocionální náboj, tento je většinou iracionální, nezdůvodněný a často nezdůvodnitelný. Pokud je tento náboj negativní, dá se mluvit o předsudku.“ (Institut Tereziánské iniciativy, 2016)

1.2.2 Ageismus

O českou sociologickou definici pro ageismus se postarala paní doktorka Lucie Vidovičová, která v roce 2005 publikuje svůj výzkum: *Věková diskriminace – ageismus: úvod do teorie a výskyt diskriminačních přístupů ve vybraných oblastech s důrazem na pracovní trh.* V tomto výzkumu se velmi detailně zabývá ageismem, a spolu se svým spoluautorem navrhli pro pojem ageismus tuto definici: *„Ageismus – neboli věková diskriminace je ideologie založená na sdíleném přesvědčení o kvalitativní nerovnosti jednotlivých fází lidského životního cyklu. Projevuje se skrze proces systematické, symbolické i reálné stereotypizace a diskriminace osob a skupin na základě jejich chronologického věku a/nebo na jejich příslušnosti k určité generaci.*“ (Vidovičová, 2005, s. 6)

Když si pojem převedeme do češtiny, znamená „věkovou diskriminaci“. V dnešní době je spíše přiřazována ke generaci seniorům, ale nesmíme opomíjet, že ageismus se může objevovat i u jiných věkových skupin.

Prvním průkopníkem, který poprvé použil pojem ageismus byl americký psychiatr Robert Butler ve svém článku Washington Post v roce 1968, kde tento pojem zmiňoval v souvislosti se segregací bytovou politikou. (Vidovičová, 2008)

Pojem ageismus v širším pojetí zahrnuje i předsudky, negativní představy a stereotypy, kdy zcela vynecháme kladné charakteristiky. Jde o výroky, či postoje, které nejsou ověřené a nemají pravdivý základ s pocitem, že v jádru mají pravdu. Diskriminace mohou být zřejmé, jiné skryté v podtextu. (Tošnerová, 2002, s. 6)

1.3 Mezigenerační komunikace

„Komunikace ve smyslu sociálním, je odvozována z latinského „communicare“, což se rozumí jako „communem reddere“, tedy činiti společným a nese v sobě význam vzájemného společného sdělování.“ (Jirásková, 2005, s. 73)

Pokud žijeme ve společnosti, tak nelze nekomunikovat, máme potřebu si navzájem něco sdělovat. Komunikace je jedním z nejdůležitějších schopností člověka, díky níž může jedinec vytvářet, udržovat a pěstovat mezilidské vztahy. Už jen samotný překlad latinského slova *communicatio*, *communicare* = spojovat, což nám krásně vystihuje význam komunikace. Když si představíme náš život, tak se skládá s neustálých komunikačních aktů, i neodpovídání a ignorace je svým způsobem projevem komunikace. Základní a jedno z nepoužívanějších rozdělení komunikace je na verbální a neverbální složku. Verbální složkou neboli slovní, jsou míněné všechny procesy, které se vykonávají pomocí mluvené, či psané řeči, je vázaná na konkrétní jazyk. Neverbální složka je rozsáhlejší a také starší. Do neverbální komunikace patří například: haptika, mimika, gestika, posturika, proxemika, chronemika, oční kontakt, aj.

Komunikaci můžeme dále dělit:

- Osobní (intrapersonální), naše vnitřní řeč.
- Mezilidskou (interpersonální).
- Masovou (mezi společenskou), velkou roli zastávají média.
- Neosobní (extrapersonální), například komunikace s počítačem, bankomatem-moderními technologiemi.
- Biologickou- informace mezi organismy a předávání genetických informací.

(© 2020 Masarykova univerzita)

Když poté budeme hovořit o mezigenerační komunikaci, lze se opírat o teorii *life-span*, tedy o teorii celoživotního vývoje, kdy si uvědomujeme rozdílnosti mezi generacemi, způsobenými jejich specifiky, jako například fyzickými, psychosociálními a kognitivními charakteristiky. Dále také odlišnými postoji, které vyplývají ze zkušeností. U mezigenerační komunikace je třeba brát ohled i na individuální rozdíly. Důležitá je také sociální identita- tedy vědomost příslušnosti k určité sociální skupině. Pozor musíme dávat na stereotypy, které máme k určitým skupinám, jelikož by to mohlo negativně ovlivnit průběh komunikace. (Rabušicová, 2011)

V komunikaci jako takové se často objevují bariéry, které komunikaci stěžují. Jirásková (2005, s. 63) udává tyto bariéry, které se mohou vyskytnout v komunikaci mezi generacemi:

- „*diskriminace s ohledem na věk.*
- *charakter společenských poměrů, v nichž se odehrála převážná část života.*
- *rozdílně založené a rozvíjené vzdělání.*

- *rozdílné životní zkušenosti.*
- *zdravotní stav.*
- *orientovanost ve světě moderních technologií a postmoderního pluralismu.*
- *představy o tom, co je patřičné a slušné, o významu etikety.*
- *kvalita mluvního i psaného projevu, vytríbenost a bohatost verbálního projevu.*
- *pojetí důstojnosti aj.“*

Tyto bariéry stručně a výstižně nastiňují, problémy v mezigenerační komunikaci, které se mohou vyskytnout. Základním úspěchem v mezigenerační komunikaci bude jistá dávka tolerance věkových rozdílů a specifík, sociálního postavení a osobnosti jedince se kterým komunikujeme.

2 HISTORICKÝ PŘEHLED MEZIGENERAČNÍCH VZTAHŮ

Od pradávna, kdy lidé žili pospolu v tlupách existovala mezi nimi jistá solidarita, staří lidé „stařešina“ byli bráni s úctou a respektem, z jejich moudr se mladí učili. Závislost jeden na druhého byla vyšší, jelikož věděli, že míra přežití záleží na společné spolupráci. Rozdělovali se do skupin (lovci a sběrači), každý věděl, kde je jeho místo a jakou má povinnost-sociální role. Díky dobré spolupráci jsme se později dostali na vyšší příčku vývoje. (Dirx, 1976)

V období středověku se můžeme setkat s velkou mírou solidarity hlavně díky klášterům, které pomáhali chudým a nemohoucím, také někteří panovníci a šlechta projevila míru solidarity. Rodiny v téhle době byly velké a bylo tradicí, že několik generací spolu žilo pod jednou střechou, staraly se jeden o druhého. I tady v téhle době, byly staří chápaní jako užiteční, moudří a byly bráni, jako důležitou součástí. Tohle mé tvrzení potvrzuje i Dirx (1967, s. 11), který v jednom ze svých děl popisuje zdravé soužití generací následně. *„V domácnosti sedláka nebo řemeslníka se pro prarodiče vždy našla nějaká lehčí práce, díky níž mohli pociťovat sounáležitost s dětmi a vnoučaty. Nejlépe se asi vedlo svobodným sedlákům, protože ke každé-mu selskému dvoru patřil výměnek, malý příbytek nebo malý dům pro prarodiče. Byli zaopatřeni a mohli z určitého odstupu spoluprožívat život a shon další generace, aniž by nesli celou tíhu odpovědnosti.“*

Ne každý měl ale to štěstí, ti, co neměli nikoho, se často nacházeli ve velké bídě a nouzi. Musíme si uvědomit, že teprve v 18. století se šíří myšlenka, že každý má právo na důstojný život: *„Teprve v 18. století se osvícenstvím prosadilo obecné poznání, že opravdu každý má právo na život důstojný člověka... Ve všech oblastech života se více hájila lidskost. Ve výchově byl odmítán rozkazovačný tón a tresty bitím byly zapovězeny. Ve výchově se šířilo ovzduší laskavosti a větší vlídnost se projevovala i vůči stáří. Objevily se lidové příběhy o dobrých babičkách a dědečcích, jejichž životní zkušenost byla líčena v pozitivním světle.“* (Dirx, 1976, s. 13).

Industrializace a urbanizace přispěly k rozpadu širších rodin, mladí a zdatní šli za touhou úspěchu a lepšího života do měst a své rodiče, prarodiče zanechávají samotné. Upadá mezigenerační solidarita mezi rodinami. *„Kdysi byl člověk, který dosáhl vysokého věku, svým kmenem uctíván, dnes je odkládán. Postupné stárnutí bylo spíše zráním, a tak bylo také chápáno. Starý člověk byl studnicí zkušeností a moudrosti a mladí se k němu obraceli o radu, dnes je jeho zkušenost nepotřebná, protože společnost se vyvíjí tak rychle a zkušenost mladé*

generace je do té míry jiná, než byla zkušenost té předchozí, že jakýkoliv přenos je neproduktivní.“ (Tanská, 2002, s. 30).

Doba, kdy nastal u nás totalitní režim, došlo k znovu semknutí rodin, jelikož podle Možného (2003, s. 13) nastal čas tzv. demodernizace. Doba komunismu přinesla, že ženy byly více pracovně vytížené, museli pracovat jak v zaměstnání, tak poté ještě doma, dětem byla poskytována od státu institucionální péče, která ne vždy byla dostačující, jelikož dle Matějčka není nad pevnou citovou vazbou mezi rodičem-dítětem. Aby mohli oba rodiče pracovat na plný úvazek, museli na řadu přijít prarodiče a jejich solidarita, kdy svým dětem pomáhali ne, jen v domácnosti, ale i při výchově dětí, později se ukázalo, že vnoučata jsou silným pojítkem mezi generacemi rodičů a prarodičů. V tomto období tedy u nás došlo k posílení mezigeneračních vztahů a nárustu solidarity v rodinách. (Rajmicová, 2002, s. 79)

2.1 Mezigenerační vztahy dnes

Když se zaměříme na naši dobu, můžeme sami pocítit jak velmi uspěchaná a stresující je. Na své příbuzné si sem tam nějaký čas najdeme, ale omezuje se to na občasné návštěvy, slavení narozenin, či různých svátků. Někteří si ten čas nedokážou najít, a tak vznikají ty trhliny, které ničí rodinné vazby, musíme si uvědomit, že dítě, které nemá možnost vyrůstat se svými prarodiči a vidět na vlastní oči co obnáší stáří, si jen těžko bude vytvářet vazby se starými lidmi. Dnešní doba nám dopřává, že díky zdravotní pokročilosti, udržuje naše životy delší a zdravější, než tomu bylo v minulosti, senioři jsou díky tomu aktivnější a role prarodičů si mohou lépe vychutnávat. Měli bychom se snažit využít tohoto faktu a pomáhat utužovat vztahy mezi mladou a starší generací, díky tomu, že budeme nacházet čas pro společné chvíle. Jak tyto chvíle společně využijeme, už bude na nás. (Hauser-Schöner, Sirovátková, 1996)

2.2 Mezigenerační učení

Tato zájmová oblast není u nás v ČR, kdo ví, jak zkoumána, stejně jako mezigenerační problematika celkově. Definici pro mezigenerační učení jsem našla u Rabušicové a Kamanové, ty se na mezigenerační učení dívají jako na: „*proces, skrze který členové rodiny jakéhokoliv věku získávají dovednosti a znalosti a vytvářejí si postoje a hodnoty, a to z denních zkušeností, při různých příležitostech, od všech generací v rodině. Základním znakem oproti jiným typům učení je zaměřenost mezigeneračního učení na účastníky učení*

z různých generací. Mohou to být jak dvě generace jdoucí za sebou, tak generace ob jednu.“ (Rabušicová, Kamanová, Pevná 2010, s. 93)

Nyní bych ráda upřela pozornost na různé programy, spolky, organizace, projekty aj., které napomáhají a přispívají k mezigeneračnímu učení, porozumění a přispívají k zmenšení mezigenerační propasti.

2.2.1 Mezigenerační program senior

Národní ústav pro vzdělání se v letech 2013-2018 zaměřil na mezigenerační učení. Program nesl název **senior**. Cílem tohoto programu je: *„vytvoření v praxi realizovatelného a činnostně zaměřeného řešení kurzu občanského a zájmového vzdělávání, v jehož rámci dochází k vzájemné interakci mezi skupinami seniorů a žáků středních škol (tj. „ob generaci“). Základním cílem je, aby mladá generace předávala seniorům své poznatky a znalosti, které se tematicky vztahují k obsahu daného programu, a zároveň poskytuje příležitost pro žáky, které senioři seznamují s technikami, které byly běžné v době jejich mládí. Rovněž je kladen důraz na rozvoj sociálních kompetencí, tj. společné učení by mělo vést k prohlubování vzájemného respektu, k toleranci a k výměně zkušeností. Programy jsou rozděleny vždy na teoretickou a praktickou část.“* (© 2011 – 2020 NÚV - Národní ústav pro vzdělávání)

*„Základním stěžejním východiskem projektu Senior je rovněž **Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2020**, ve které je kladen důraz na „podporu a rozvoj práce škol jako center celoživotního učení, která poskytují nejen počáteční vzdělávání pro žáky a studenty, ale i širokou nabídku dalšího vzdělávání (profesního, zájmového, občanského, rekvalifikací) zaměřeného na dospělou populaci, včetně seniorů a podílejí se na systému ověřování a uznávání založeném na Národní soustavě kvalifikací pro nejrůznější skupiny dospělých“.* (© 2011 – 2020 NÚV - Národní ústav pro vzdělávání)

Programy mezigeneračního učení senior:

Programů je mnoho a jsou velice pestré. Zde je výčet všech programů:

- slavnosti a svátky koloběhu roku
- umělecký keramik
- modelář
- hudba kolem nás
- tvoříme společně

- animovaný film
- fotografování
- příprava pokrmů studené kuchyně
- vaříme společně – tradičně i moderně
- prevence a sebeobrana
- ochrana (nejen) duševního zdraví seniora
- mediální vzdělávání
- domácí násilí páchané na seniorech
- bezpečnost seniorů
- terapie zahradou
- aktivní trávení volného času seniorů s vnoučaty
- pes v domácnosti, společník a průvodce
- babička a dědeček nejmenších vnoučat
- kočka v domácnosti - péče, hra a možnosti
- babičko a dědečku pojď si se mnou hrát
- péče o tělo
- odívání
- cestování pro seniory
- vzpomínáním za poznáním
- trendy v zahradničení
- stárnutí ve zdraví a aktivitě
- senioři ve zdraví
- ochrana spotřebitele
- babička profesionálka / dědeček profesionál
- život včera, dnes a zítra
- vaříme společně
- slavnostní příležitosti
- tvorba vzdělávacích modulů
- most porozumění
- ovocnář
- informovaný senior (© 2011 – 2020 NÚV - Národní ústav pro vzdělávání)

Jak můžeme vidět, programů je mnoho a každý si může vybrat dle toho co ho zajímá a co má rád, navíc tím bude přispívat k prohlubování dobrých mezigeneračních vztahů.

2.2.2 Mezi námi

Jde o obecně prospěšnou společnost, která se zaměřuje na myšlenku mezigeneračního setkávání. Jejich poslání zní: *„Podporujeme pravidelné, plánované propojování generace seniorů, dětí a lidí v produktivním věku, na základě jejich vnitřní motivace, v místní komunitě s cílem objevování, poznávání, obohacování a vzájemné úcty.“* (© 2020 Mezi námi, o.p.s.)

Mezi námi, o.p.s. vznikla v roce 2013, jako odezva na rozpadající se mezigenerační vazby. Mezi hlavní cíle je propojovat generace, a to především tu nejstarší s nejmladší. Chtějí aby děti viděly, jaké stáří může být, co obnáší a že je přirozené. *„Snažíme se, aby se nikdo nemusel bát zestárnout, aby stáří bylo radostné a smysluplné. Stáří vnímám jako fázi života, kdy předáváme svoji moudrost, trpělivost a laskavost dalším generacím. Setkávání seniorů s dětmi, která v Mezi námi již dlouhou dobu podporujeme, jsou plná energie a radosti ze života.“* (Tomáš Jirgl, zakladatel Mezi námi, o.p.s.) (© 2020 Mezi námi, o.p.s.)

Mezigenerační programy v Mezi námi

Na programech se podílelo mimo pracovníků společnosti, také mnoho pedagogů a aktivizujících pracovníků. Společnými silami dali dohromady 5 programů, které umožňují mezigenerační setkávání.

- Program POVÍDEJ
Princip: Děti ze škol, či školek, navštěvují blízké seniorské zařízení, je třeba aby zařízení navštěvovaly stejné děti, ať se mohou navázat bližší vazby. Návštěvy probíhají jednou za 3 až 4 týdny, většinou 45-60 minut. Náplň návštěv je různorodá, od výtvarných aktivit, přes pohybové, až přes slavení různých svátků. Dětem to pomáhá učit se úcty ke stáří, nabýt nové zkušenosti aj.. Seniori se díky tomu aktivizují a dodává jim to radost a energii.
- Program PŘEČTI
Tento program je akreditován Ministerstvem vnitra ČR od roku 2017. Jde o to že babičky a dědečkové chodí číst dětem pohádky do mateřských škol. Čtecí babička/dědeček je senior, který chodí pravidelně číst dětem, alespoň 1x týdně-tím může dojít k novým mezigeneračním vazbám.
- Program POMÁHEJ

Senioři chodí vypomáhat do škol, či školek. Se seniorem je sepsána smlouva o spolupráci. Pracovníci poté pomohou seniorovi najít školu/školku ve které bude moci vypomáhat. Na tento program navazuje projekt-SOUSEDĚ plus.

- Program DÍLNY

Uskutečňuje se v rámci festivalů po celé ČR (vánoční trhy, sportovní a kulturní akce, aj.), kde návštěvníci akce mohou navštívit dílnu, kde bude moci se seniorem (dobrovolník ze společnosti) vyzkoušet různá výtvarné/řemeslné/rukodělné aktivity, které jsou vhodné pro všechny generace.

- Program VZDĚLÁVÁNÍ

-Rozvojové semináře: Rétorika ČTEME DĚTEM POUTAVĚ, ROZVOJ V KAŽDÉM VĚKU

-Evropský projekt ERASMUS+

-Osobní rozvoj KÁVIČKA S VANDOU (© 2020 Mezi námi, o.p.s.)

Programy jsou vhodné pro seniory, kteří chtějí být stále aktivní, být přínosem a pomáhat ke zlepšení mezigeneračních vztahů. K zmenšení mezigenerační propasti pak mohou také napomáhat vzdělávací instituce, které se do podobných programů zapojují a dovolují tak dětem se více střetávat se starší generací, což poté vede k uvědomění si, jak stáří vypadá, co obnáší, učí se úctě ke stáří a jak se mají k starším chovat.

2.2.3 Mezigenerační centrum při RADOVÁNKU

Středisko volného času Radovánek se rozhodlo podpořit mezigenerační vztahy a založilo k sobě i mezigenerační centrum, kde se snaží podporovat vztahy mezi dětmi, rodiči i prarodiči čili spojovat 3 generace. *„Mezigenerační centrum je vysoce společensky preventivním zařízením, které umožňuje pohled na mezigenerační vztahy, na vzájemné vnímání a respektování potřeb. Mezigenerační centrum je komunitní centrum s posláním propojovat různé generace. Zaměřujeme se na kulturní, vzdělávací, sportovní a společenské akce od dětí po seniory.“* (© 2018 - 2020 Středisko volného času RADOVÁNEK)

Kroužky v mezigeneračním centru při RADOVÁNKU:

- Cvičení pro pěknou postavu
- Cvičení pro seniory
- Cvičení žen při hudbě PO a ST

- Keramické babičky-zde si babičky a dědečkové mohou osvojit základní a pokročilé techniky z oblasti keramiky, a navíc s sebou mohou vždy dovést svá vnoučata, které mají kroužek zadarmo.

Tábor v mezigeneračním centru při RADOVÁNKU:

- Šumavské kráslení 2020- Jedná se o pobytovou kreativní akci, kde se mohou přihlásit všichni od 15 let věku, takže se na táboře bude prolínat několik generací. Program bude velice pestrý, díky tomu se mohou mezigenerační vazby upevňovat zábavnou a kreativní formou. (© 2018 - 2020 Středisko volného času RADOVÁNEK)

Mezigenerační centrum při RADOVÁNKU není jediné, dále můžeme znát **Mezigenerační centrum Julie**, které je určeno pro seniory, afatiky a děti poruchami komunikace, dále máme **Mezigenerační a dobrovolnické centrum TOTEM, z.s.**

3 VĚKOVÁ SPECIFIKA

Jak už jsem v úvodu zmiňovala, chtěla bych se hlouběji zaměřit na specifika seniorů a adolescentů. Obě tyto skupiny spadají do úplně odlišných generací a bude se nám proto lépe hledat hlavní problémy, které jsou důvodem mezigenerační propasti.

3.1 Stáří

Stáří je bráno jako poslední fázi ontogeneze, neboli konečnou fázi před smrtí, ale není to tak jednoduché, staří můžeme rozdělit do vícero období, na což se zaměříme v této podkapitole a dále se budeme věnovat problému socializace ve stáří.

3.1.1 Periodizace stáří

Například podle Světové zdravotnické organizace WHO jste seniorem, pokud máte 65 let a více. Ale dělá rozdíly ve věkovém rozpětí a jejich definic, tak například:

- 65-75-věkové rozpětí pro mladší seniory,
- 75-80-senioři,
- 80-90-staří senioři,
- 90plus-nejstraší senioři. (©2020 i60.cz)

Dále nám Slovník sociální práce (Matoušek a kol., 2003, s. 226) uvádí stáří jako „*věkové období začínající v současné západní kultuře v 60-65 letech, kdy lidé odchází do důchodu. Někteří z nich pak mají větší potřebu zdravotní péče nebo postupně ztrácejí soběstačnost. Jen menší část lidí dožívajících se 80 let je zdravá a soběstačná. Neplatí však obecně, že každý starý člověk je bezmocný, nemocný, depresivní, trpí poruchami paměti a pohybového ústrojí.*“

Haškovcová (2010, s. 23-25), rozděluje stáří na:

- **Kalendářní stáří** je číselným údajem odvozeným od data narození. Tato číselná hodnota však nemusí odpovídat skutečnému stavu člověka.
- **Biologické stáří** zahrnuje soubor tělesných změn. Jedná se především o změny v oblasti funkčnosti smyslových orgánů, degeneraci nervových buněk a tkání, úbytek svalové hmoty, změnou vzhledu, aj.

- **Sociální stáří** je ovlivněno adaptací na nově vzniklou sociální situaci, změnu sociální role, životního způsobu, přechod k ekonomické produktivity na postproduktivnosti a obtížnější možnosti seberealizace.
- **Psychické stáří** bývá úzce spojeno se sociálním a biologickým především ve smyslu adaptace a zvnitřnění nového sociálního statusu a přicházejících biologických změn. Dochází k obměnám kognitivních, pamětních, emocionálních a percepčních schopností. Důležitou roli tak hraje pohled starého člověka na sebe samého.

Stáří je stav, kdy má jedinec vysoký věk, kdež to stárnutí je dynamický jev a celoživotní proces. Stárnutí je velmi individuální ovlivněn mnoha faktory Baltes (1993) má tyhle:

- Chronologická délka života.
- Biologický stav organismu.
- Mentální zdraví.
- Kognitivní výkonnost.
- Sociální kompetence a produktivita.
- Kvalita sebeovládání.
- Spokojenost se životem.

Pojem stárnutí je velice těžký na vymezení, zabývá se tím mnoha autorů, například Stuart-Hamilton (1999, s. 18), který píše, že „*stárnutí je závěrečnou fází lidského vývoje a je třeba ho posuzovat jako součást kontinuální proměny. Avšak proto, že se jedná o proměnu kontinuální, je nesnadné nalézt uspokojivou definici v okamžiku, ve kterém končí střední věk a začíná stáří. Jde o projev známého vědeckého problému, jak rozdělit kontinuum podskupiny. Zkoumáme-li například barevné spektrum bílého světla, je zřejmé, že například duha obsahuje oranžový a červený pruh. Avšak při podrobném pozorování vidíme, že červená plynule přechází v oranžovou. Ve kterém okamžiku se barva změní z oranžové na červenou? Podobně, a navzdory známému rčení, ani lidé nezestárnou přes noc.*“

3.1.2 Socializace a potřeby seniorů

Jak jsem již zmiňovala v úvodu, populace stárne a my musíme s tímto faktem nějak pracovat. Velkou míru příkládám k dobré socializaci seniorů, abychom předcházeli sociální smrti seniora. Někteří autoři, jako například Zavázalová (2001) tvrdí, že díky kontaktu s druhými a moci předávat své znalosti a zkušenosti pomáhá seniorům se déle udržovat ve formě a kvalitně stárnout.

Člověk v každé své věkové sféře má své potřeby, v některých obdobích se do popředí dostávají jiné potřeby nad druhými. Vágnerová (2000) jmenuje šest základních oblastí:

- Potřeba stimulace správnými podněty (u každé věkové kategorii).
- Potřeba smysluplného světa.
- Potřeba plánovat činnosti v denním rytmu a čase se sebou a druhými.
- Potřeba jistoty sociální role a pozice ve společnosti.
- Potřeba identit a uznání vlastního „já“ sebou samým i druhými.
- Potřeba otevřené budoucnosti – naděje, perspektiva.

Ne, jen socializace, nám ale zajistí kvalitní stáří pojďme si zde vyprat, některé doporučení od Langmeiera a Krejčířové (2006, s. 212)

- Udržet se aktivní.
- Zachovat si šíři zájmů.
- Být stále otevřen novým poznatkům.
- Usilovat o adaptaci na nové požadavky.
- Udržovat pozitivní přátelské vztahy.
- Navazovat nové vztahy.
- Pomáhat při výchově dětí.
- Vyhýbat se emočně rozrušujícím situacím.
- Mít potěšení z dobrých věcí a plně jich užívat.

Zní to vše jednoduše, ale musíme si uvědomit, že ne každý senior se těmito zásady dokáže řídit, úkolem společnosti (nejvíce pak rodiny seniora) by mělo být, aby dohlížela, zda jsou senioři aktivní, spokojení. Nabídka aktivizace seniorů je veliká, například univerzita třetího věku, zájmové kluby aj..

3.2 Adolescence

Tak jako stáří, má adolescence svá specifika, pojďme si nejdříve vymezit tento pojem. Také v této podkapitole se zaměříme na popis změn a problematiku socializace u této věkové skupiny.

3.2.1 Periodizace adolescence

Tohle období, podobně jako stáří probíhá dramatickými změnami, jak fyzickými, tak i psychickými. Probíhá tu i sociální změna, kdy se dítěti mění status na „dospělý“.

Adolescence pochází z latinského slova adolescens, v překladu dospívající, mladý, v česku také známo pod slovním spojením jako dorostové období. V moderní době, přejímáme často významy i z jiných jazyků, z angličtiny jsme přebrali slovo teenager, které jsme si už osvojili. Slovo teenager se odvodilo od zakončování u číslovek 13-19, v tomto časovém úseku probíhá právě adolescence. U nás v České republice však používáme pojem pro adolescenci jako náctiletý, kdybychom převedli anglický princip na naše, musela by adolescence probíhat od 11-19 let. Proto v tom mohou mít mnozí zmatek, ale častěji se udává, že adolescence probíhá právě od 11 a trvá do 19 let. (Macek, 1999, s. 207)

Macek ve své knize Adolescence (2003) uvádí tři fáze adolescence, a to:

- **Časnou (ranou) adolescenci**-které přidělil časový úsek od 10 (11) - 13 let.
V této fázi dominují pubertální změny, které jsou známi hlavně biologickými a fyzickými změnami, které také zapříčiňují přechod z dětství do dospělosti. Je započato pohlavní zrání, v konečné fázi tohoto období ho i většina ukončí.
Pubertální změny mají za důsledek i některé psychické a sociální změny, například větší míra zájmu o opačné pohlaví.
- **Střední adolescenci**-s časovým intervalem 14-16 let.
Z psychologického hlediska v tomto období probíhá hledání osobní identity, autentičnosti, neboli jak Erikson (1968) nazývá- identita vlastního já (ego-identity).
V sociologii můžeme hovořit o tzv. kultuře mládeže, respektive jde specifický životní styl, každý jedinec v tomto období se chce výrazně odlišovat od svého okolí, například jiným stylem oblečení, poslouchají specifickou hudbu aj.. Tyto zvláštnosti zvyšují skupinovou příslušnost k vrstevníkům.
- **Pozdní adolescenci**-od 17 do 20 let
Tato fáze je nejvíce směřující k dospělosti. Z oblasti vzdělávání se většina posunuje na trh práce, kde hledá uplatnění. Posiluje so sociální aspekt identity -potřeba někam patřit, podílet se na něčem a něco společně sdílet.

Období adolescence, ale může, popřípadě trvat u některých jedinců i déle, například mnoho vysokoškolských studentů uvedlo, že se cítí spíše, adolescenty než dospělými.

3.2.2 Socializace a potřeby adolescentů

Opět zde můžeme nalézt podobnosti jako u seniorů, jelikož i v tomto životním období je nesmírně důležitá socializace, díky dobré socializaci přispíváme ke zkvalitnění života adolescenta. Dle významného psychologa Eriksona je to období, kdy jedinec hledá svou osobnost a sociální identitu. Velký mezník v biologické, psychologické sféře.

Společnost hraje v tomto věku velkou roli. V dětském věku je v popředí rodina, ale v období adolescence nám rodina trochu sklouzává do pozadí (ale i tak je velmi důležitá), a do popředí se nám dostávají vrstevnické skupiny, ty si jedinec vybírá například dle stejných zájmů. Jedinec si ve své skupině ujasňuje své společenské postavení a role. To, jakou skupinu si jedinec vybere, ho velmi ovlivní, ať už výběrem oblečení, účesu, vyjadřování, postojem k návykovým látkám a jiným patologickým jevům. (Žaloudíková, 2013)

Toto období je velmi náchylné na patologické jevy, většinou se jedná o poškozování zdraví adolescentů (tělesné, duševní), nebo o ohrožení společnosti, nejčastěji se jedná o:

- Predelikventní chování a páčání trestní činnosti.
- Agrese, násilí, šikana a týrání, rasová nesnášenlivost, diskriminace.
- Užívání návykových látek.
- Sexuální rizikové chování, předčasné mateřství a rodičovství.
- Poruch příjmu potravy.
- Sebeпоškozování, sebevražedné jednání. (Macek, 2003, s.77)

Velkou roli pro prevenci rizikového chování má sociální struktura rodiny (do toho zapadá i vzdělání obou rodičů, jejich zaměstnání, začlenění do sociálních struktur-hodnotových skupin, aj.). Rodiče fungují jako modely chování pro své děti. Další, kdo má na adolescenty velký vliv jsou vrstevníci a také mas média.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 DESING VÝZKUMU

Zvolila jsem si, že můj výzkum bude formou kvantity, kdy pomocí dotazníku se budu pokoušet zjistit své výzkumné cíle a být schopna odpovědět na položené výzkumné otázky.

Mým výzkumným souborem se stanou senioři, které jsem původně chtěla oslovovat osobně v různých spolcích, ale bohužel díky okolnostem kvůli nouzovému stavu, do kterého se naše Česká republika dostala, jsem musela zvolit alternativní řešení a to takové, že všechny mé dotazníky budou online formou. Dále mým výzkumným souborem budou žáci základních škol, druhého stupně a také studenti středních škol, které opět oslovím pomocí sociálních sítí, kde jim pošlu odkaz na můj online dotazník.

Dotazníky jsem si vyhotovila přes survio, což je dobrý a pohodlný nástroj k získávání dat, přes něj se mi i data vyhodnotili.

Doufám, že mé výsledky nám objasní problematiku prohlubující se propasti mezi generacemi a bude dobrým podkladem k možným návrhům řešení, jak s touto problematikou dále zacházet.

4.1 Cíle výzkumu

Hlavním výzkumným cílem této bakalářské práce je zjistit důvody prohlubující se propasti mezi generacemi. Dalším cílem je zjistit, jak se navzájem vnímají generace seniorů a pubescentů a jaké mají mezi sebou vztahy. Nakonec bych ráda zjistila, jak dobře jsou lidé informováni o mezigeneračních centrech.

4.2 Výzkumné otázky a hypotézy

Z výše uvedených výzkumných cílů vycházejí naše hlavní výzkumnou otázku, poté výzkumné otázky a následně hypotézy.

H.V.O. Které faktory nejvíce ovlivňují prohlubující se propast mezi generacemi?

VO1. Jak se generace seniorů a adolescentů navzájem vnímají?

VVO1. Jaká je míra informovanosti respondentů o mezigeneračních centrech?

Hypotézy:

- *Předpokládám, že se obě generace vnímají navzájem spíše negativně.*
- *Předpokládám, že mezigenerační propast ovlivňuje více faktorů.*

- *Předpokládám, že lidé nemají dostatečné informace o mezigeneračních centrech.*

4.3 Výzkumný soubor

„Pojmem základní soubor rozumíme všechny prvky (osoby, situace), které patří do zkoumané skupiny“. (Chráska, 2014, s. 14)

Mým základním výzkumným souborem jsou senioři a žáci základních/středních škol převážně ze Zlínského kraje.

Výběrovým souborem výzkumného šetření jsou žáci základních škol a studenti středních škol, osloveni budou žáci druhého stupně i studenti středních škol. Dále pak budou osloveni senioři 65 plus.

V rámci výzkumného šetření oslovíme školy, které se nachází v okrese Vsetín. Oslovení proběhne online formou, přes sociální sítě a školní emaily, kde žáky požádám o vyplnění dotazníku a připojím k tomu odkaz na něj. Senioři jsem také nucena kontaktovat online, proto vyhledám spolky a skupiny na sociálních sítích a přes ně vložím prosbu, vysvětlení a odkaz na dotazník.

4.4 Výzkumná metoda a technika

Jak už jsem zmiňovala několikrát, můj výzkum bude mít kvantitativní charakter, proto jsem usoudila, že nejlepší bude, když pro svá šetření využiji dotazník. Dotazníkem se rozumí nástroj, sloužící k hromadnému získávání údajů pomocí písemných otázek, které mohou být uzavřené, polouzavřené i otevřené, popřípadě škálové. (Hartl, Hartlová, 2000, s. 121).

„Dotazník je soustava předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně.“ (Chráska, 2016, s. 158).

Dotazníky budou dva, jelikož jeden budeme dávat žákům ZŠ druhého stupně a studentům středních škol, druhý dotazník pak budeme dávat seniorům. Respondentům jsou v úvodu dotazníku sděleny cíle výzkumného šetření a také byli informováni o anonymitě. Do dotazníku jsme nejdříve řadila jednoduché otázky a postupně jsme obtížnost stěžovala. Otázky byly uzavřené i polouzavřené, velkou část zabraly otázky, které respondenti hodnotili na základě Likertova typu (1 - vůbec nesouhlasím, 2 - nesouhlasím, 3 - nemohu se

rozhodnout, 4 – souhlasím, 5 – zcela souhlasím). Dotazník bude online formou přes stránku-survio.

4.5 Metody analýzy dat

Způsob, jakým budeme data zpracovávat má jistou posloupnost, nejdříve začneme sběrem dat pomocí dotazníků, zaznamenání získaných odpovědí, uspořádání zjištěných dat, zodpovězení výzkumných otázek, závěr a interpretace dat.

Data, která nám vznikly z dotazníku se mi díky surviu rovnou vyhodnotí do procent a grafů. Díky tomu, že dáme výsledky do grafů, nebo tabulek se nám budou zdát lépe přehlednější a pomohou i ostatním se v našem výzkumu lépe orientovat.

Hlavním záměrem analýzy dat je, aby nám sesbírané, data dokázali odpovědět na naše výzkumné otázky a hypotézy.

Na HVO- Které faktory nejvíce ovlivňují prohlubující se propast? - by nám měly pomoci odpovědět otázky z obou dotazníků od otázky číslo 6 po otázku číslo 15, všechny tyto otázky jsou na principu Likertovi škály.

VO1. Jak se generace seniorů a adolescentů navzájem vnímají? - Na tuhle výzkumnou otázku nám odpovídají otázky v dotaznících od čísla 16 do otázky číslo 24 (u dotazníku pro adolescenty po číslo 25).

Jako další máme **VO2. Jaká je míra informovanosti respondentů o mezigeneračních centrech?** -na tuto otázku se zaměřují otázky číslo 25, 26, 27. U dotazníku pro adolescenty otázky číslo 26, 27, 28.

Dále mám v dotazníku i otázky, které nám přímo neodpovídají na výzkum, ale jsou pro tuhle problematiku zajímavé a doplňující, konkrétně jde o otázky číslo 1, 2, 3, 4, 5 a poslední otázka 28 (29).

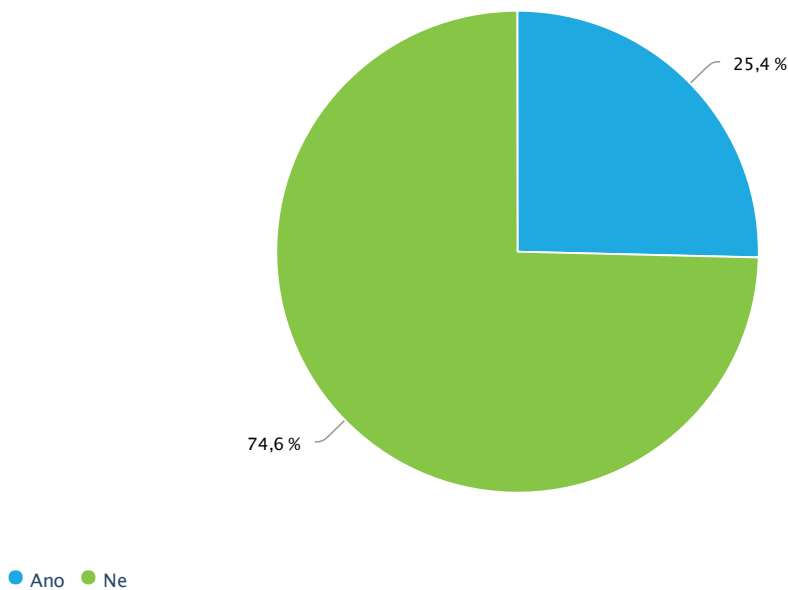
4.6 Vyhodnocení, analýza a interpretace výsledků

Dohromady jsem získala od obou generací 516 vyplněných dotazníků, 252 od seniorů a 264 od adolescentů. Sesbírání dat nebylo vůbec jednoduché, od adolescentů jsem měla sesbírané data do 9 dnů, ale data od seniorů jsem sesbírávala dlouhých 69 dnů.

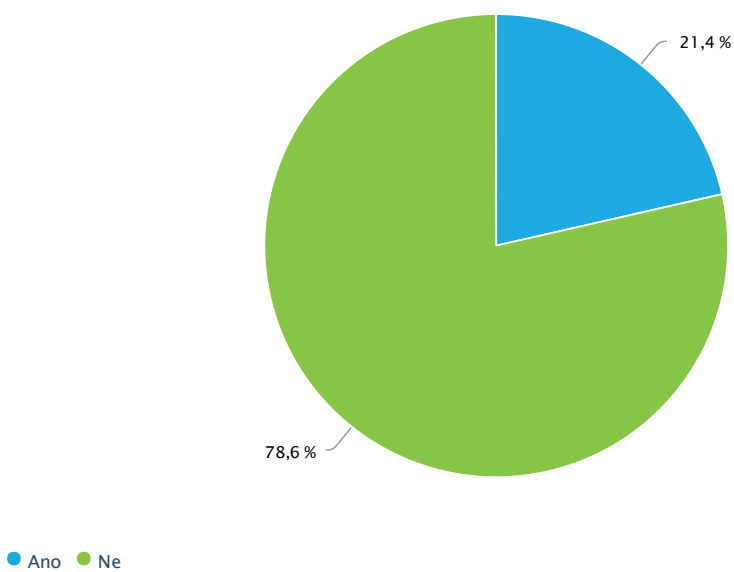
Jako první jsem se respondentů ptala na věk, což mě přišlo jako dobrá startovací otázka. U adolescentů bylo respondentovi nejméně 11 let, nejvíce pak 20 let. Dále pak nejmladšímu seniorovi bylo 65, nejstarší respondent z generace seniorů měl 90 let.

Další následovaly otázky, které se zaměřovaly na vztah vnoučata-prarodiče. Respondentů jsem se ptala, zda bydlí ve společné domácnosti.

Bydlíte společně s prarodiči?

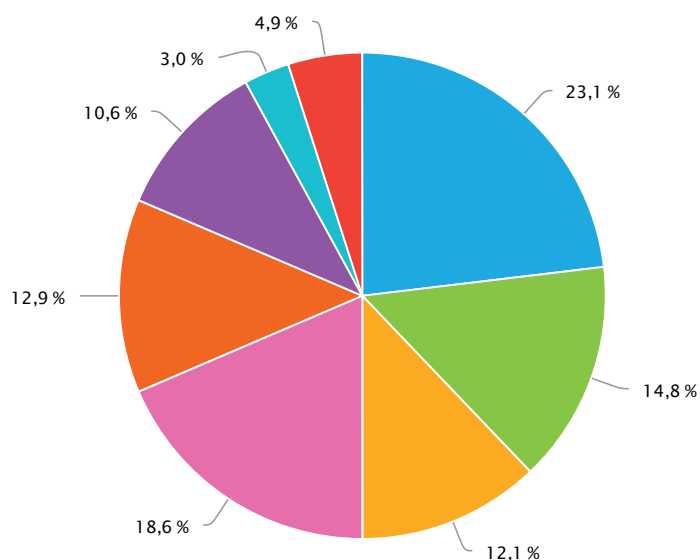
Bydlíte společně s vnoučaty?

Výsledky ukazují, že většina ve společné domácnosti nebydlí, konkrétně u adolescentů odpovědělo pouze 67 respondentů že ano, 197 že ne. Ve společné domácnosti se svými vnučaty bydlí pouhých 54 respondentů, zbylých 198 ne.

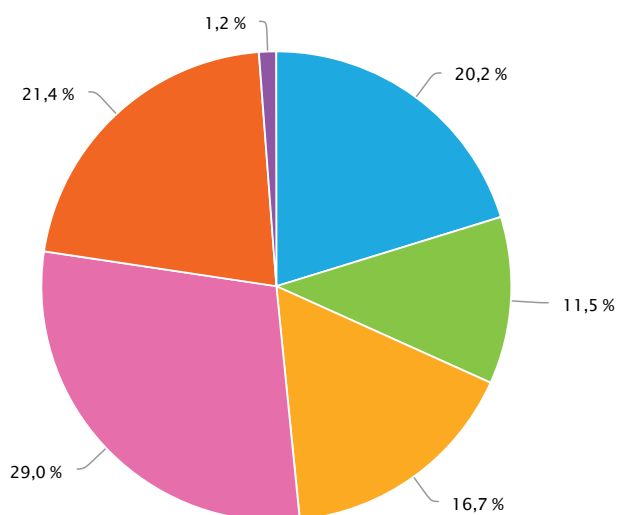
Mnozí spolu nebydlí, proto jsem se dále ptala, jak často se spolu stýkají.

Jak často se stýkáte se svými prarodiči?

- Denně
- Víc jak 1 x do týdne
- 1 x do týdne
- Několikrát za měsíc
- 1 x měsíčně
- Méně než 1 x za měsíc
- Nestýkám se s nimi
- Jiná...

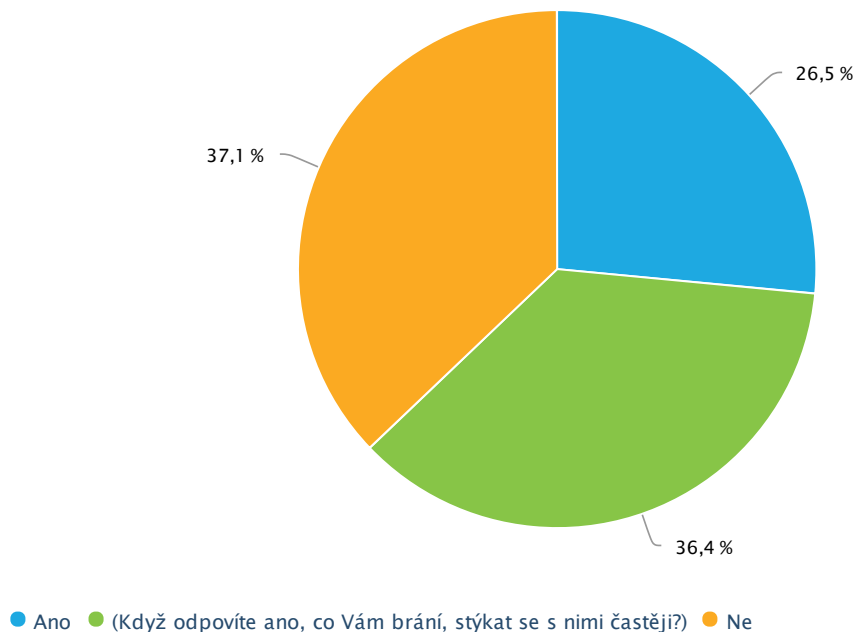
Jak často se stýkáte se svými vnučaty?

- Denně
- Víc jak 1 x do týdne
- 1 x do týdne
- Několikrát za měsíc
- Méně než 1 x měsíčně
- Nestýkam se s nimi

Na tohle nám navazuje otázka číslo 3, kde mě zajímalo, zda by se respondenti chtěli vídat více se svými prarodiči/vnoučaty a popřípadě co jim v tom brání.

Kdyby jste mohli, stýkali byste se s prarodiči častěji?

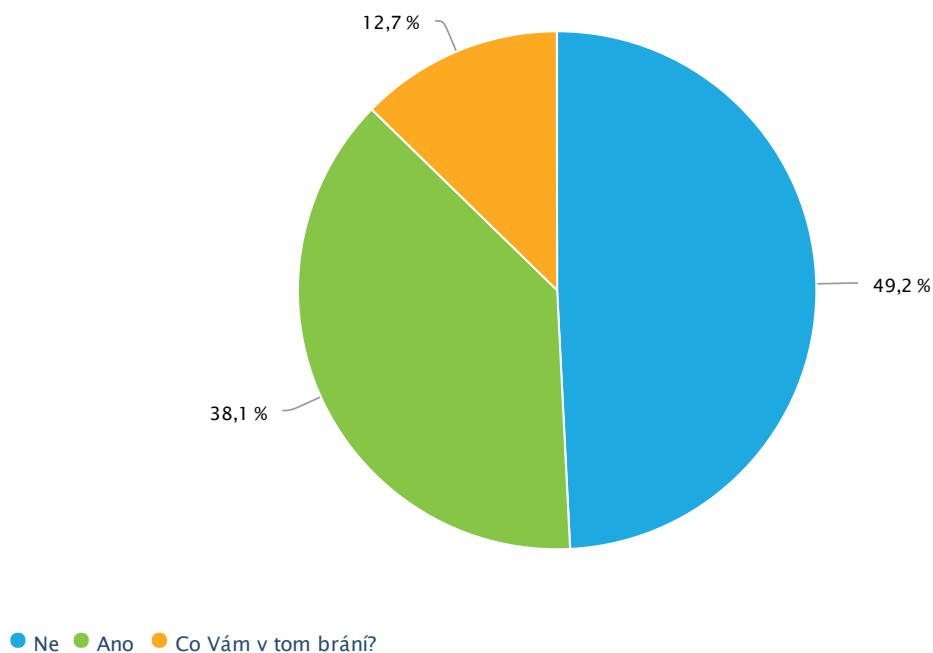
Rozdíl není velice patrný, ale o pár respondentů více se rozhodlo dát odpověď, že se se svými prarodiči nechtějí vídat častěji. Zde dávám vybrané důvody, které adolescenti uvedli, jako důvody, proč se s prarodiči častěji nestýkají:

- Lenivost-více odpovědí.
- Málo času-odpovědělo více adolescentů.
- Vzdálenost-více odpovědí.
- Mnoho učení a dalších povinností.
- Časové vypětí a neustálý plný denní program.
- Kroužky, škola, učení.
- Babička je v nemocnici a v této situaci není možné se s ní stýkat.
- Škola a kvůli rozvedeným rodičům.
- Nemám prarodiče.
- V jistém smyslu my nic nebrání, jde o spíše život, který vedu, moje potřeby a hodnoty.
- Stýkala bych se jen s jednou částí mých prarodičů a ty jsou daleko.

- Nevím, o čem bych s nimi mluvila.
- Babička a děda jsou mrtví, za druhou babičkou to mám daleko.
- Už nežijí.
- Momentálně bydlím u babičky, dříve jsem se s ní vídala méně, protože jsem byla na intru. Teď, když je volno, jsem tu každý den.
- Škola, koníčky.
- Nemám tolik času a ani prostředky, jak se za nimi dostat sama.
- Nějak se snažím, ale nebaví mě to s nimi moc. Vždy s babičkou chvíli pobudu, ale než se vyjádří, co chce říct. Mám na tohle asi malou trpělivost.

Mezi nejčastější důvody patří vzdálenost, nedostatek času-který je způsobený školou, a zájmovými činnostmi, ale také lenivost a nechápání svých prarodičů-odcizení.

Kdybyste mohl/a vídal/a byste se více se svými vnučaty?

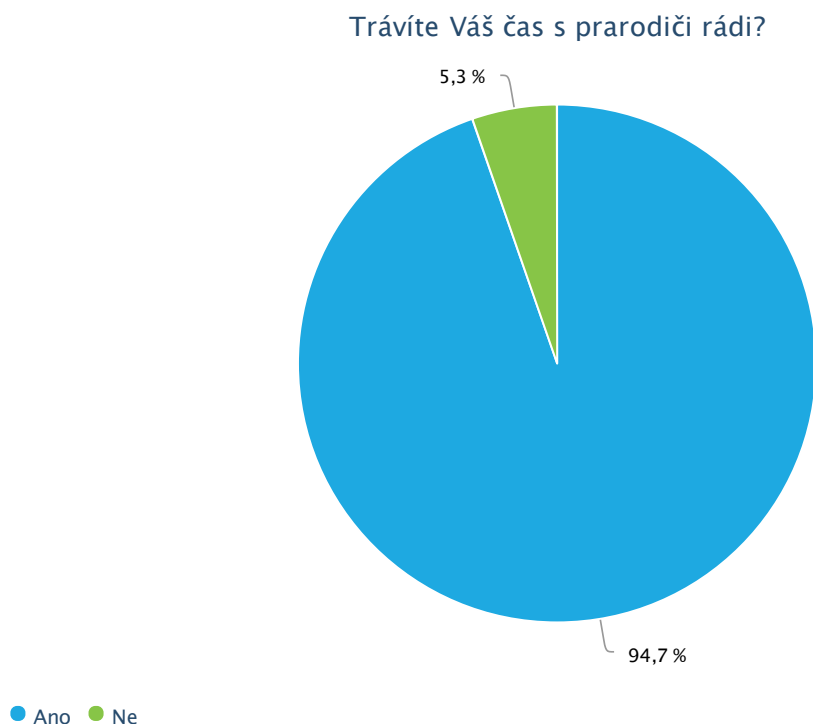
I zde rozdíl nebyl veliký, ale i tak vyhrála odpověď, že by se s nimi častěji nestýkali. Část z těch, co odpověděli ano, udali i důvody, zde jsou:

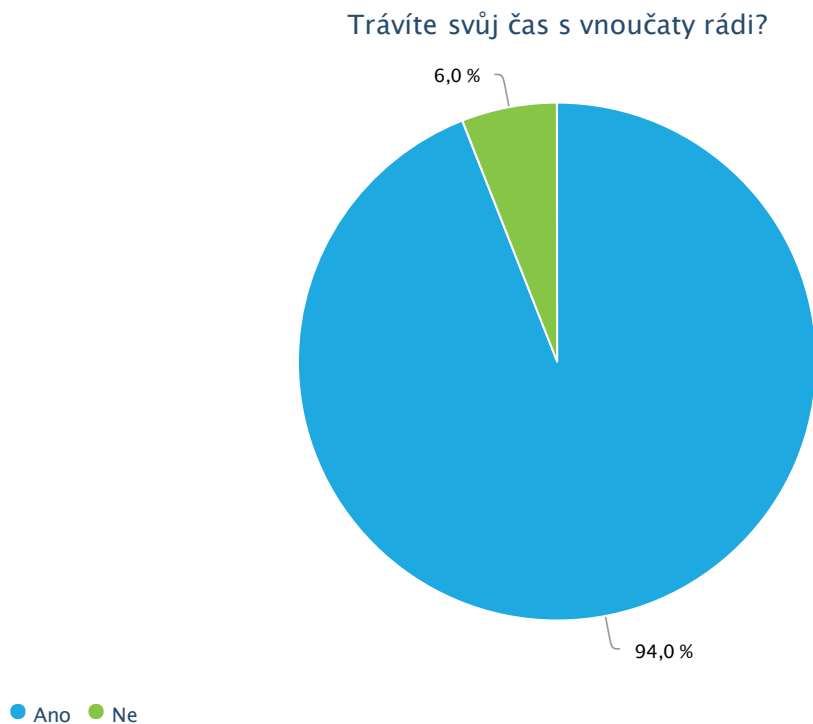
- Mají program
- Neochota snach, své děti dávají ke svým rodičům.
- Zaměstnání mé i zaměstnání rodičů vnučat, také vzdálenost mezi námi.

- Můj druhý manžel.
- Vnučka má 18 let a studuje střední školu. Bydlí i studuje mimo mé bydliště.
- Vzdálenost-odpovědělo více lidí.
- Vzdálenost, čas.
- Mají školu, povinnosti a vlastní životy.
- Jejich studium.
- Jsem s nimi každý den.
- Rodinné vztahy.
- Vzdálenost, bydlí v USA.
- Jejich čas.
- Jsem nemocný.
- Nemají čas.

Většina uvedla jako důvod vzdálenost, nedostatek času a také rodinné příčiny, které jim zabraňují se vídat se svými vnoučaty.

Poslední otázka, která se týkala rodinných a mezigeneračních vztahů, mezi vnoučaty a prarodiči, se zaobírala, jestli spolu rádi tráví čas.

Většina respondentů odpověděla, že rádi tráví svůj čas se svými prarodiči/vnoučaty, což je potěšující.

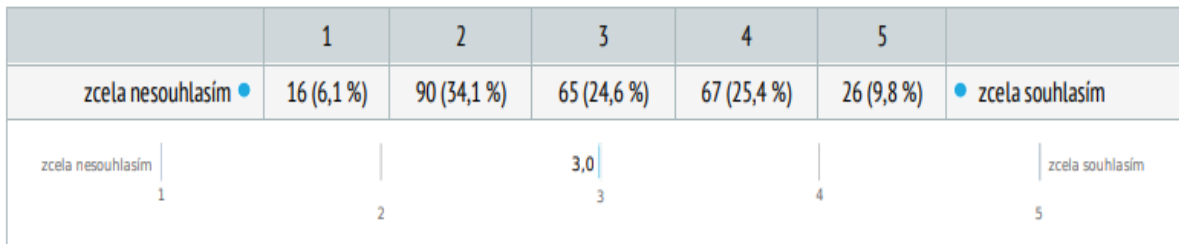
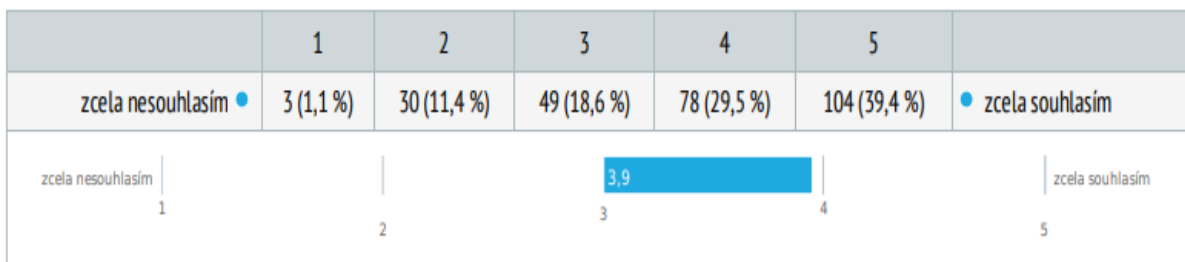
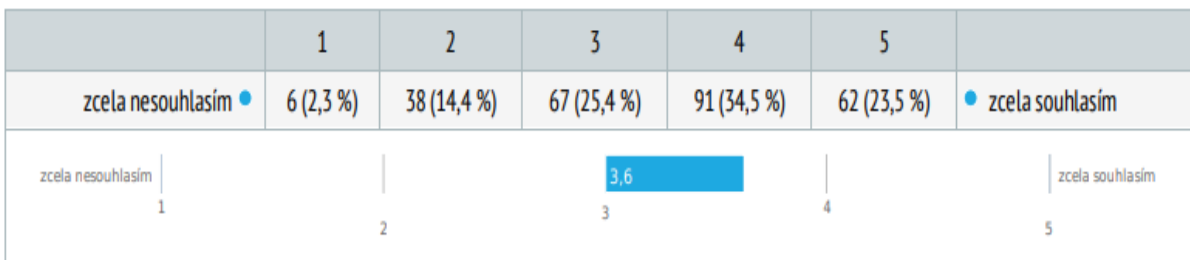
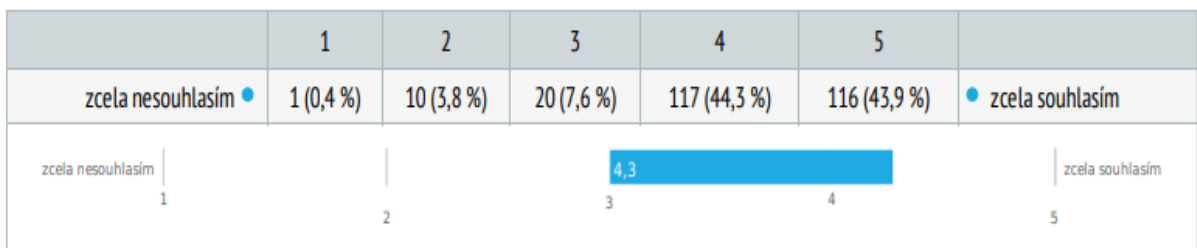
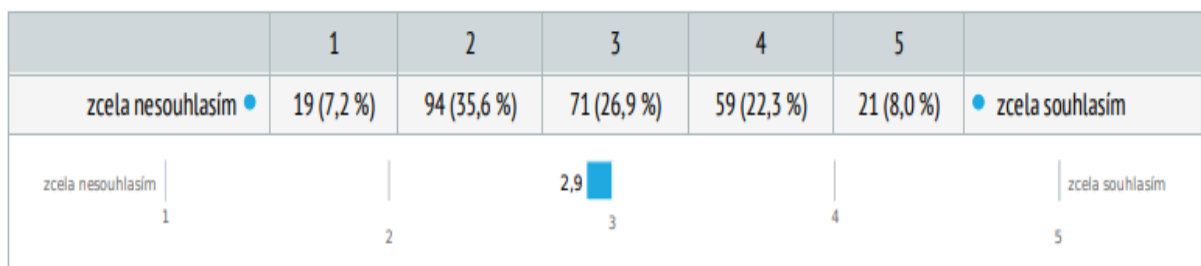
Teď se dostáváme k otázkám, které nám odpovídají na výzkumné otázky a hypotézy. Adolescentům jsem udala výroky o seniorech a oni pomocí Likertovi stupnice měli hodnotit, jak moc s danými výroky souhlasí.

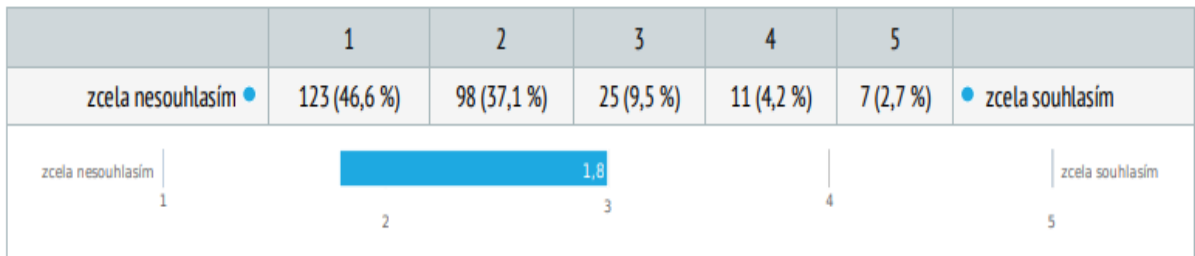
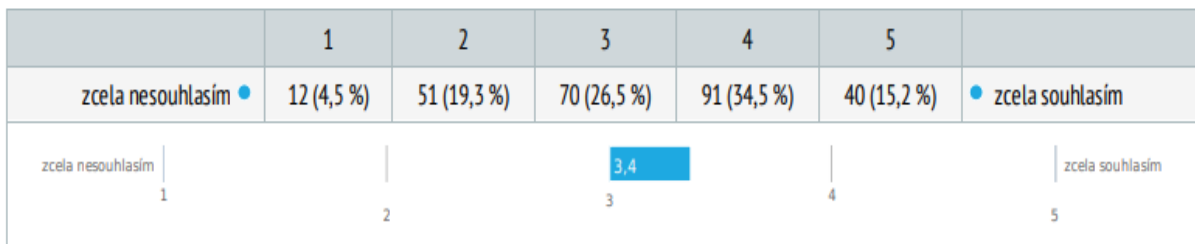
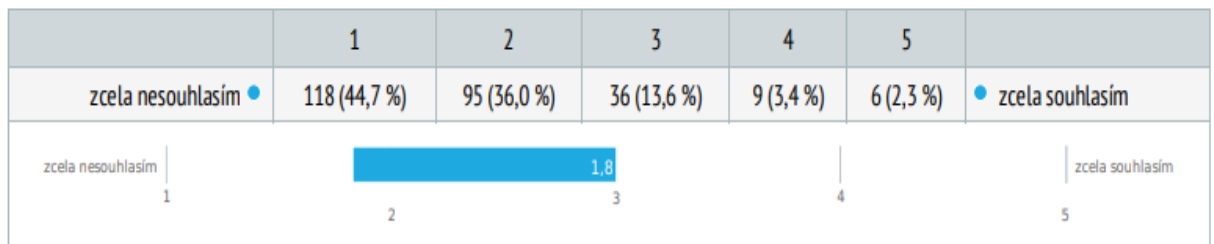
Senioři jsou spokojenější a šťastnější, než mladí.

	1	2	3	4	5	
zcela nesouhlasím ●	17 (6,4 %)	119 (45,1 %)	80 (30,3 %)	42 (15,9 %)	6 (2,3 %)	● zcela souhlasím
zcela nesouhlasím	1	2	2,6	4	5	zcela souhlasím

O seniory by se měly starat jejich rodiny.

	1	2	3	4	5	
zcela nesouhlasím ●	3 (1,1 %)	12 (4,5 %)	31 (11,7 %)	98 (37,1 %)	120 (45,5 %)	● zcela souhlasím
zcela nesouhlasím	1	2	3	4,2	5	zcela souhlasím

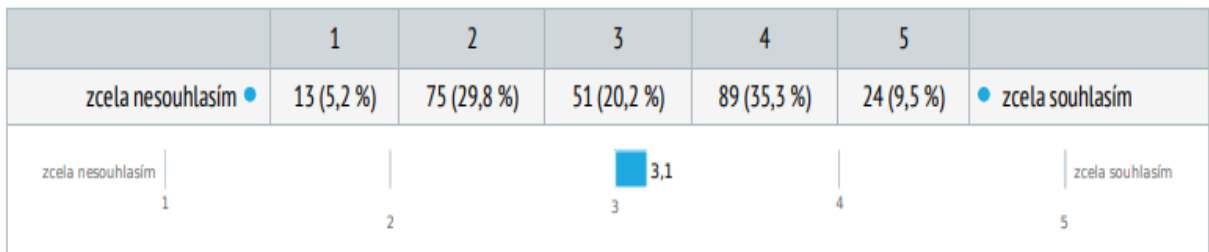
Senioři nemají dostatek financí, aby si mohli dovolit lepší kvalitu života.**Trávení času se seniory je pro mladé důležité.****Senioři stmelují rodinu.****Senioři mají mnoho zkušeností a mohou nám dobře poradit.****Senioři jsou často nemocní a málo aktivní.**

Senioři nemají žádné koníčky, ani zájmy.**Senioři nechápu dnešní, moderní dobu.****Senioři jsou pomalí a spíše jsou zátěží pro naši společnost.**

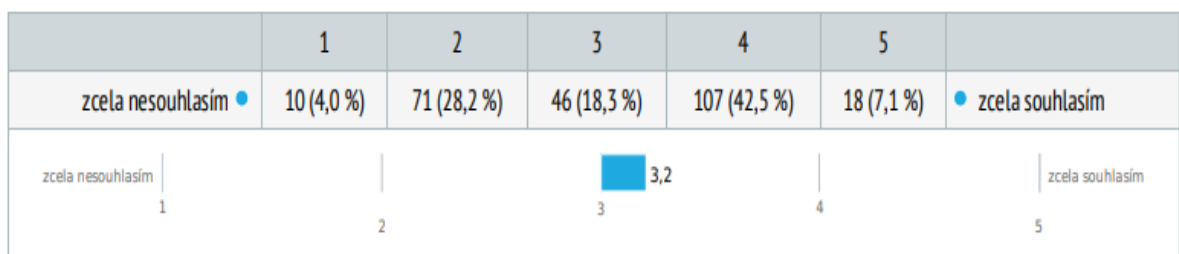
Z těchto sesbíraných dat vyplývá že, generace adolescentů vnímá generaci seniorů lépe než v mé hypotéze. Původně jsem si myslela, že adolescenti budou hodnotit výroky o seniorech negativněji, ale ukázalo se například, že adolescenti nepovažují seniory za přítěž a většina se shodla že, o seniory by se měla starat jejich rodina, také považují seniory za zkušené a uvědomují si, že jim mohou předávat užitečné rady. Adolescenti vnímají seniory jako aktivní a většina se shoduje na tom, že je pro ně důležité trávit se seniory svůj čas.

To samé jsem udělala i se seniory, těm jsem udala výroky o adolescentech, senioři poté měli opět hodnotit pomocí Likertovi škály, jak moc souhlasí s těmito výroky.

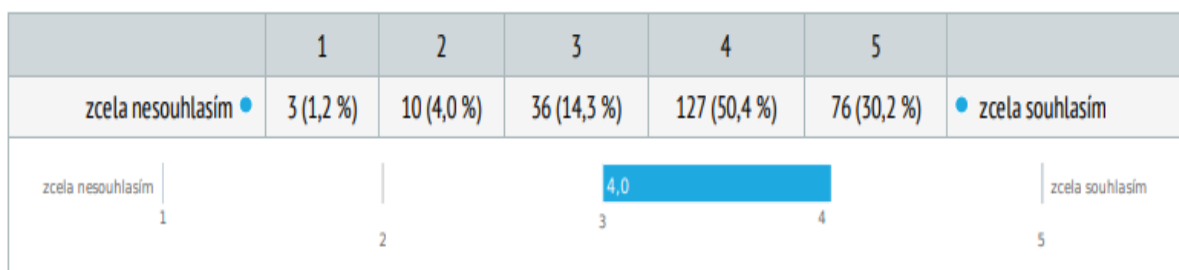
Dospívající jsou drzí a nevychovaní.

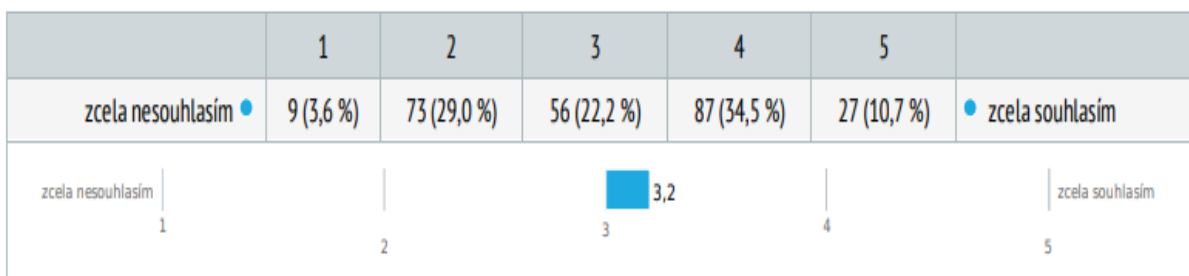
Dospívající si ničeho neváží.

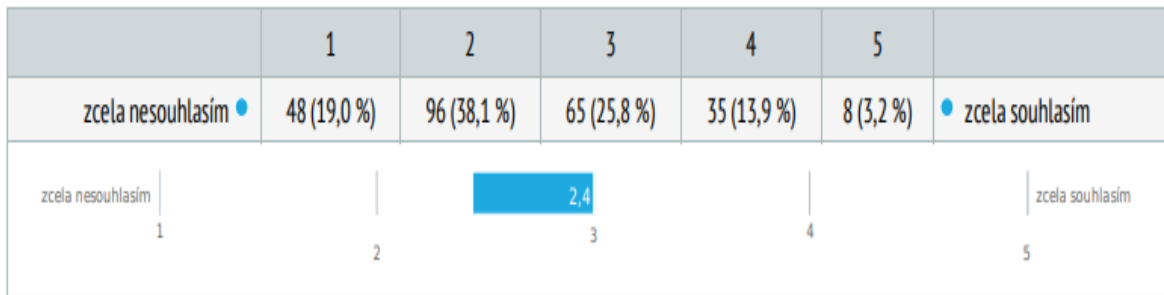
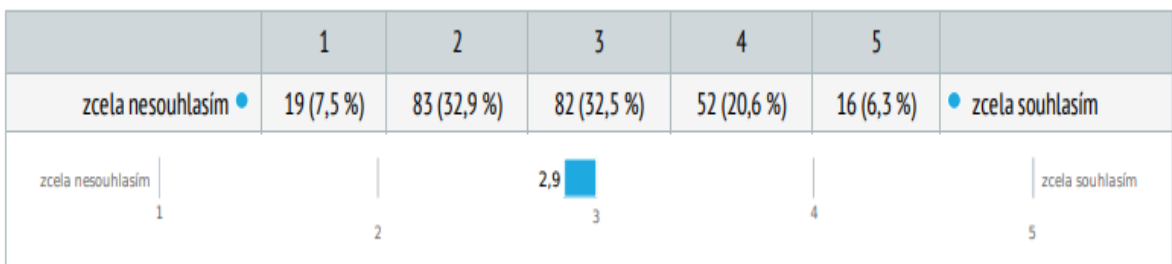
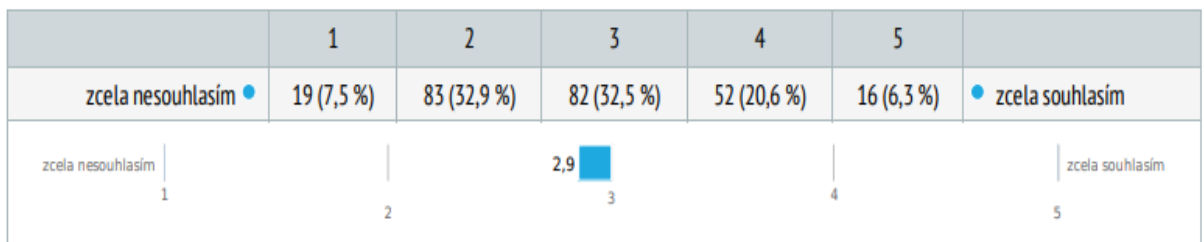
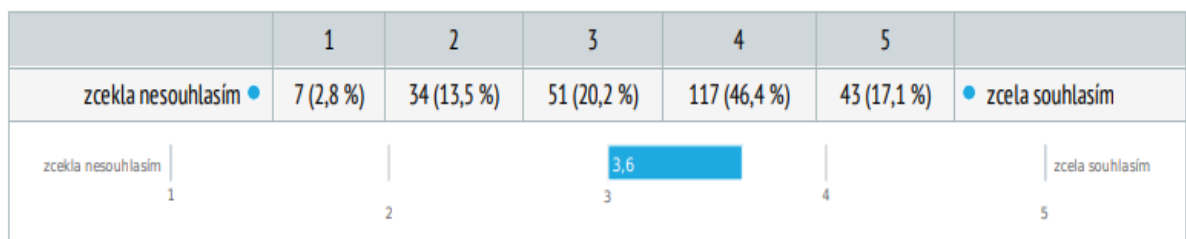

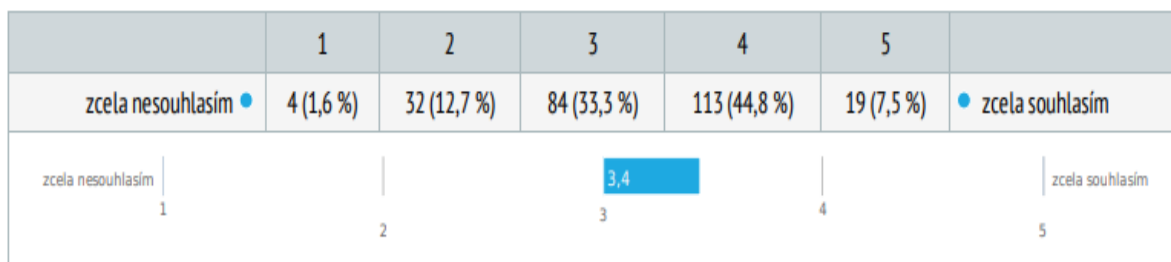
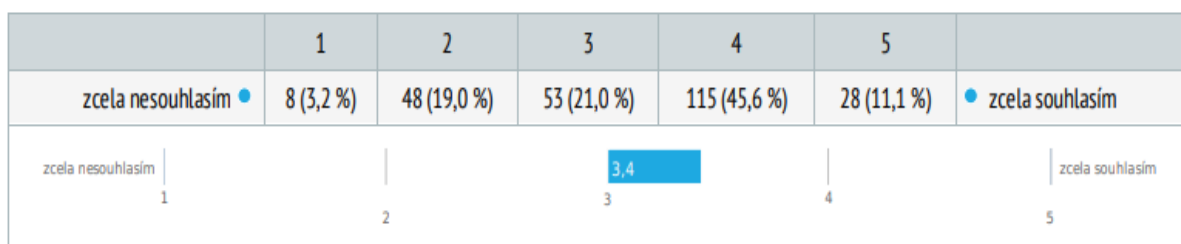
Dospívající jsou často připojeni na moderních technologiích.

Dospívající jsou líní.

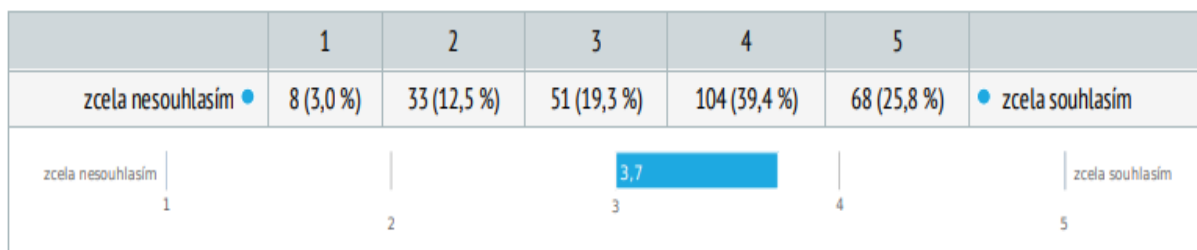
Dospívající jsou hloupí.**Dospívající se nedokáží tolik radovat ze života.****Dospívající jsou solidární.****Trávení čas se seniory je pro mladé důležité.**

Dospívající nechápou generaci seniorů.**Dospívajícím chybí úcta k seniorům.**

Z toho vyplývá že, generace seniorů vnímají adolescenty spíše negativně, což potvrzuje hypotézu, kterou jsem si stanovila. Adolescenti jsou dle seniorů neaktivní, často připojení na moderních technologiích, chybí jim solidarita a snaha pochopit starší generaci, dále se senioři přiklonili k tomu, že si mladí ničeho neváží. Jako pozitivum vidí u mladých chytrost a chuť k životu.

Dále jsem ve svých dotaznících hledala, které faktory ovlivňují prohlubující se propast nejvíce. Opět jsem respondentům předkládala faktory a oni měli hodnotit, do jaké míry tyto faktory ovlivňují propast-na Likertově škále.

Výsledky, které jsem získala od adolescentů, jak moc souhlasí že tyto faktory ovlivňují mezigenerační propast:

Nedostatek času

Špatné vztahy v rodině

	1	2	3	4	5	
zcela nesouhlasím ●	22 (8,3 %)	47 (17,8 %)	56 (21,2 %)	96 (36,4 %)	43 (16,3 %)	● zcela souhlasím
zcela nesouhlasím			3,3			zcela souhlasím
1	2	3	4	5		

Vzdálenost

	1	2	3	4	5	
zcela nesouhlasím ●	19 (7,2 %)	42 (15,9 %)	37 (14,0 %)	101 (38,3 %)	65 (24,6 %)	● zcela souhlasím
zcela nesouhlasím			3,6			zcela souhlasím
1	2	3	4	5		

Předsudky

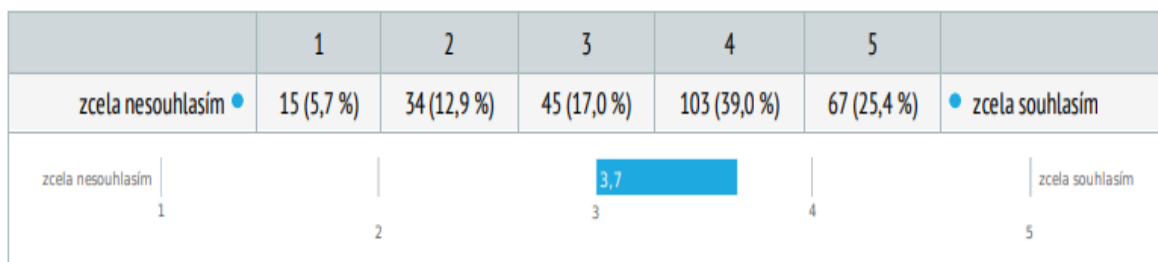
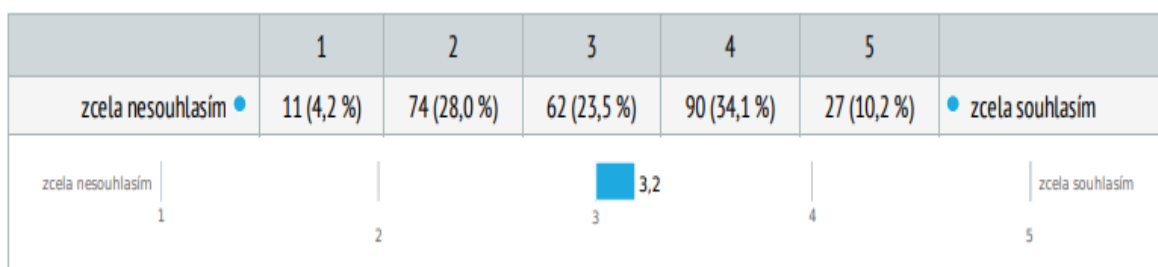
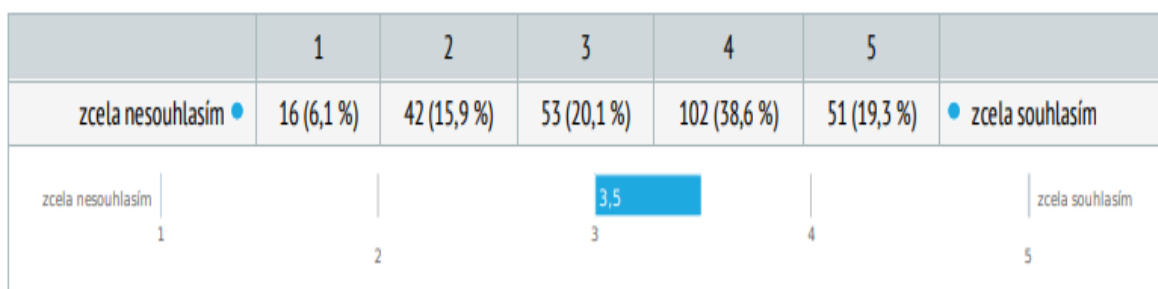
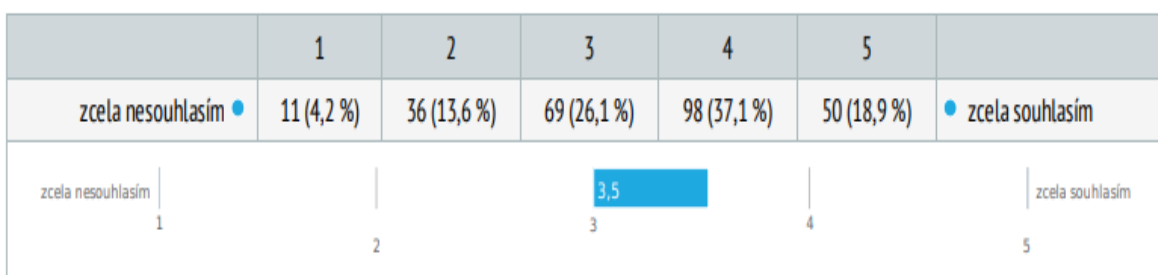
	1	2	3	4	5	
zcela nesouhlasím ●	23 (8,7 %)	71 (26,9 %)	75 (28,4 %)	74 (28,0 %)	21 (8,0 %)	● zcela souhlasím
zcela nesouhlasím			3,0			zcela souhlasím
1	2	3	4	5		

Názory

	1	2	3	4	5	
zcela nesouhlasím ●	13 (4,9 %)	54 (20,5 %)	61 (23,1 %)	93 (35,2 %)	43 (16,3 %)	● zcela souhlasím
zcela nesouhlasím			3,4			zcela souhlasím
1	2	3	4	5		

Výchova

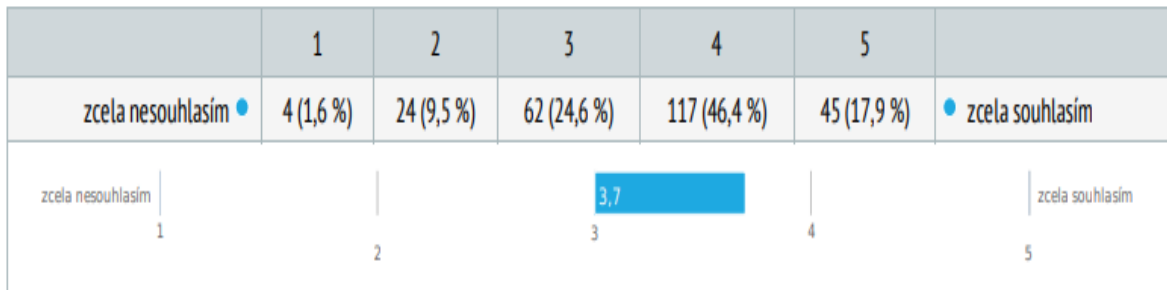
	1	2	3	4	5	
zcela nesouhlasím ●	7 (2,7 %)	46 (17,4 %)	59 (22,3 %)	107 (40,5 %)	45 (17,0 %)	● zcela souhlasím
zcela nesouhlasím			3,5			zcela souhlasím
1	2	3	4	5		

Doba, ve které žijeme**Zájmy/koníčky****Moderní technologie****Pohled na život**

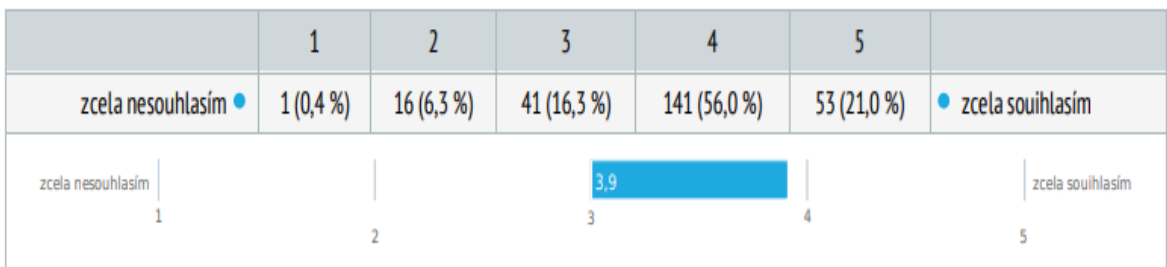
Adolescenti se shodují, že mezi nejvýznamnější faktory patří výchova, nedostatek času, doba, ve které žijeme, moderní technologie, pohled na život. Mírněji pak hodnotili faktory jako jsou zájmy a koníčky, názory a špatné rodinné vztahy. Nejnížší míru přisoudili předsudkům.

Zde jsou výsledky z dotazníku, které vyplňovala generace seniorů, takto hodnotili faktory, které ovlivňují prohlubující se propast mezi generacemi:

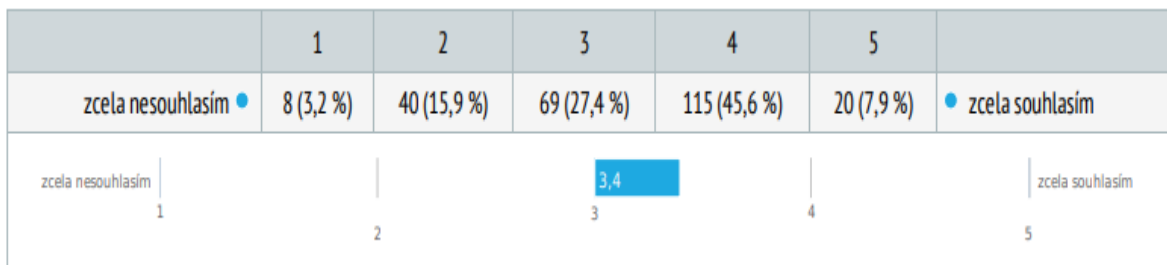
Pohled na život

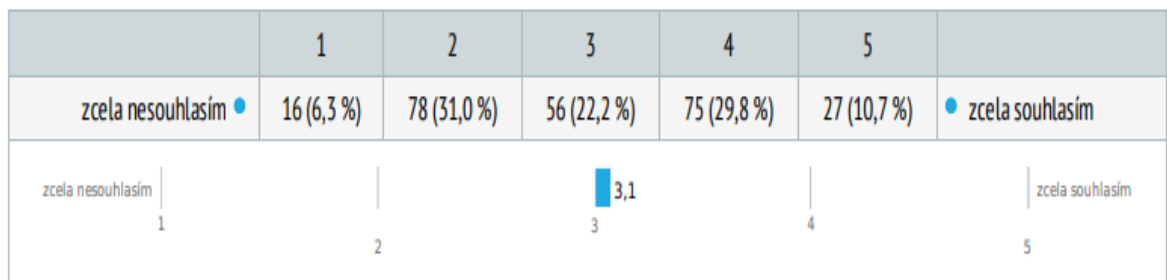
Moderní technologie

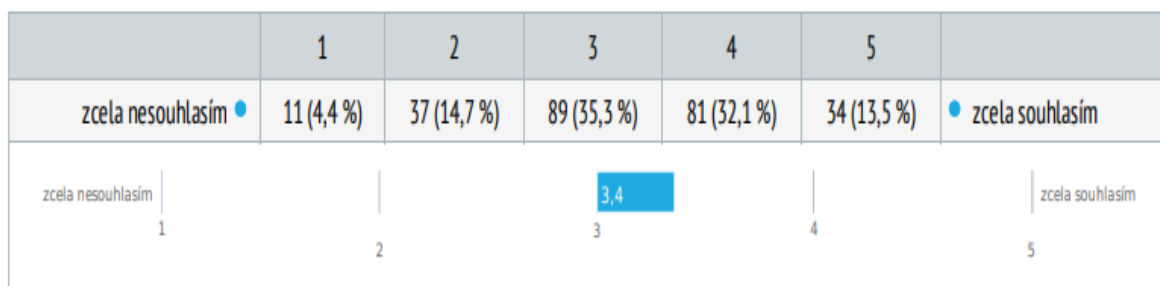
Zájmy a koníčky

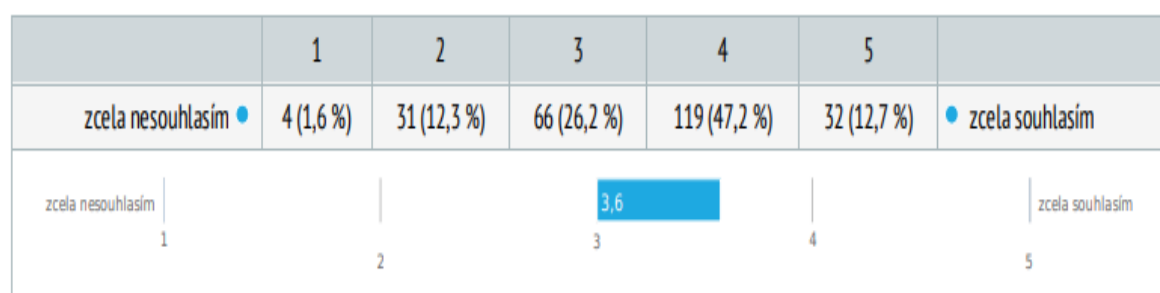
Doba, ve které žijeme

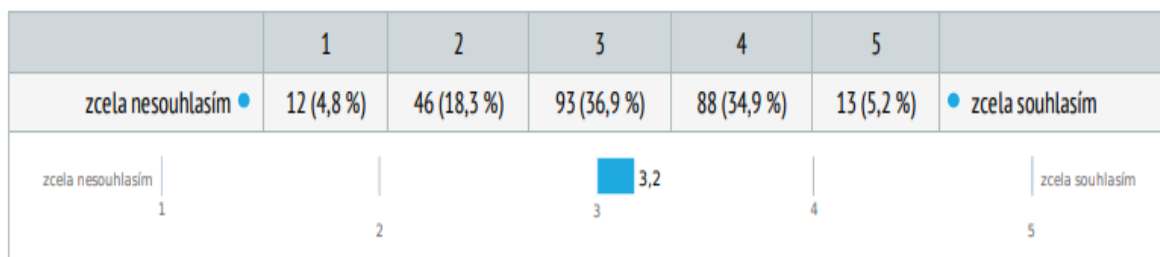
Výchova

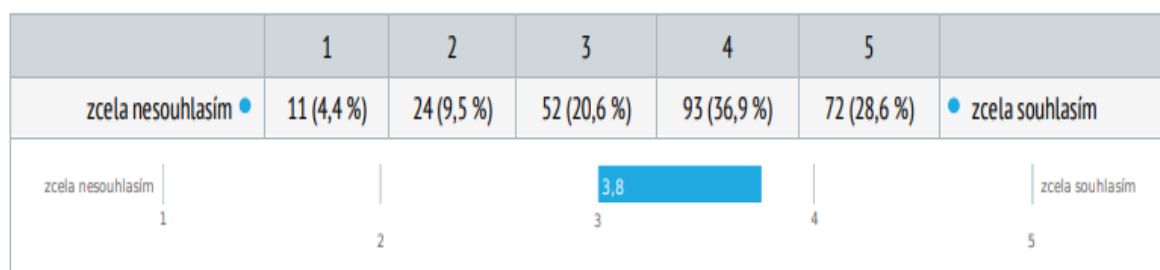
Názory

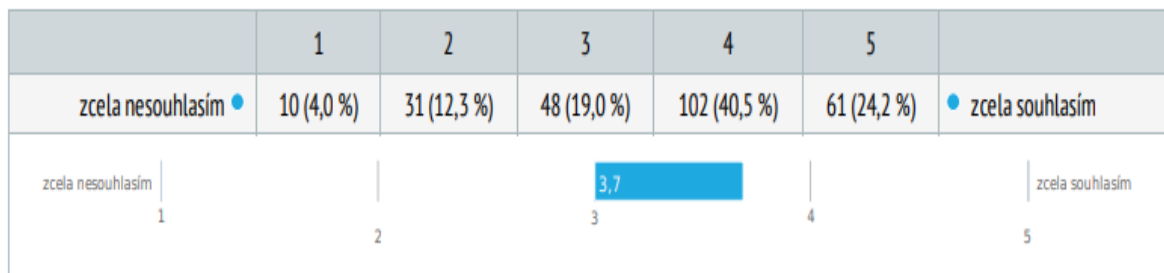
Předsudky

Vzdálenost

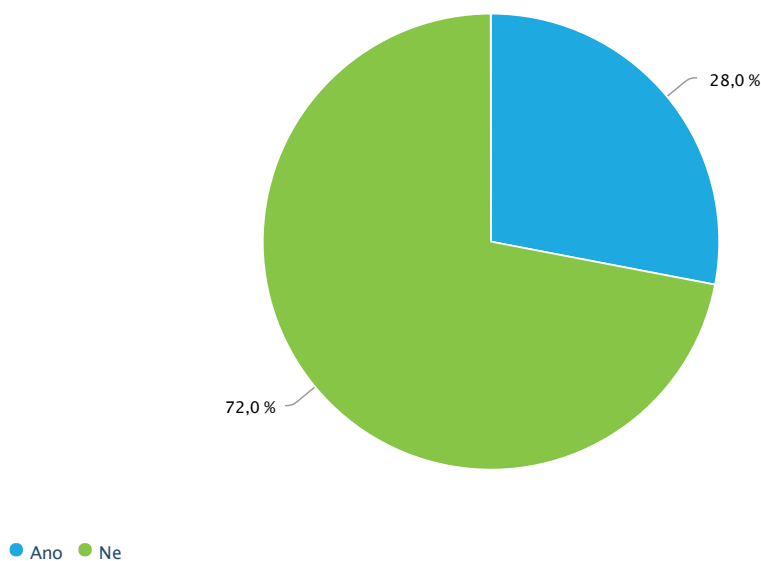
Špatné rodinné vztahy

Generace seniorů vyhodnotila jako nejvýznamnější faktory, moderní technologie, pohled na život, názory, vzdálenost, špatné rodinné vztahy. Mírněji pak hodnotila předsudky, výchovu a zájmy/koníčky. Za nejméně ovlivňující faktor pak generace hodnotila dobu, ve které žijeme.

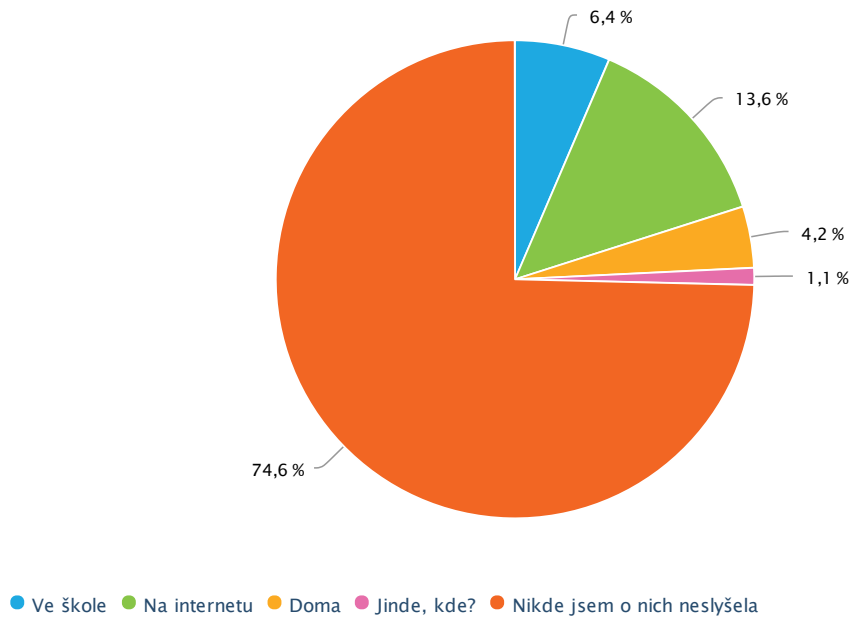
V neposlední řadě jsem se v dotazníku zaměřila na mezigenerační centra a jejich popularitu, ve své hypotéze jsem předpokládala že, lidé nemají dostatečné informace o mezigeneračních centrech, nebo dokonce o nich ani nevědí. Z dotazníků mi vyšlo:

Jste si vědoma/mý, že existují mezigenerační centra?

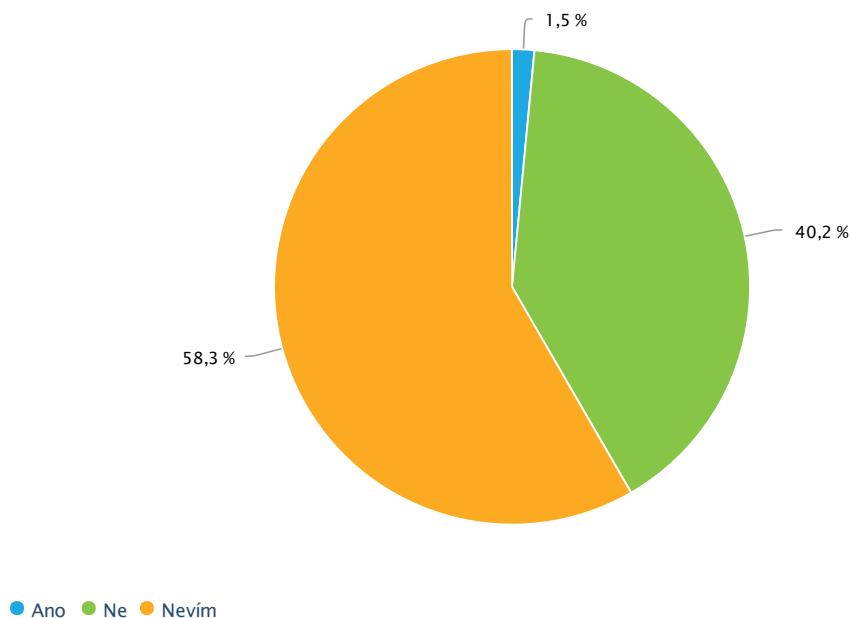
190 adolescentů uvedlo, že mezigenerační centra nezná, 74 že ano.

Jestli znáte mezigenerační centra, kde jste se o nich dozvěděl/a?

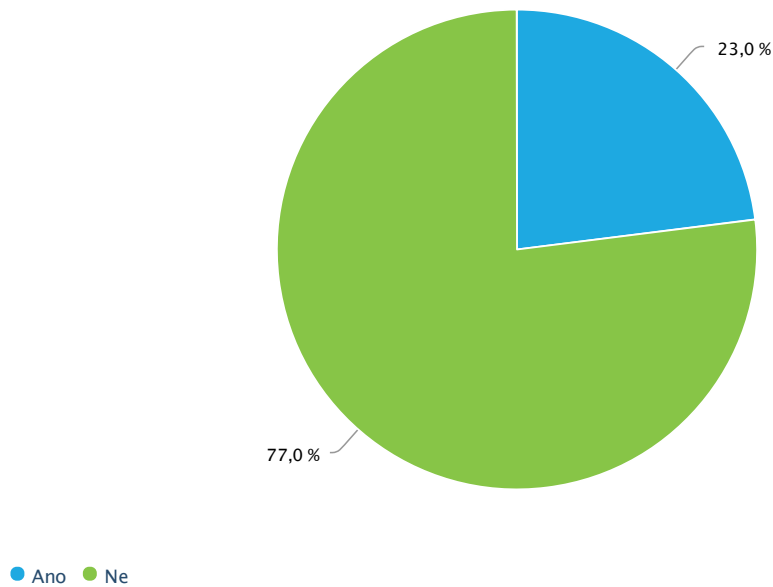
Ti adolescenti, kteří znají mezigenerační centra uvedli, že se nejčastěji s nimi setkali pomocí internetu. Mezi jiné zdroje, než byli v nabídce v dotazníku poté uvedli například: přátelé, veletrhy a rozhovory s „prostřední“ generací.

Myslíte si, že jsou mezigenerační centra dobře propagovaná?

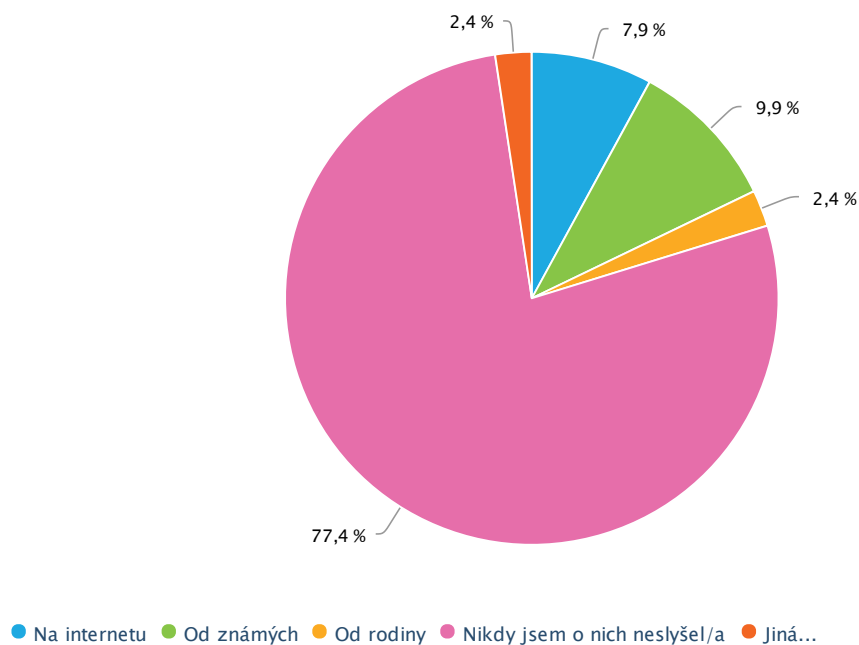
Většina adolescentů uvedlo že, jiní že ne, jen malé procento uvedlo, že ano. Což jen potvrdilo mou hypotézu o nevědomosti lidí o mezigeneračních centrech.

Jste si vědomá/ý, že existují mezigenerační centra?

Víc jak polovina seniorů neví o existenci mezigeneračních centrech, podobný výsledek dosáhla i generace adolescentů.

Kde jste se o mezigeneračních centrech dozvěděl/a?

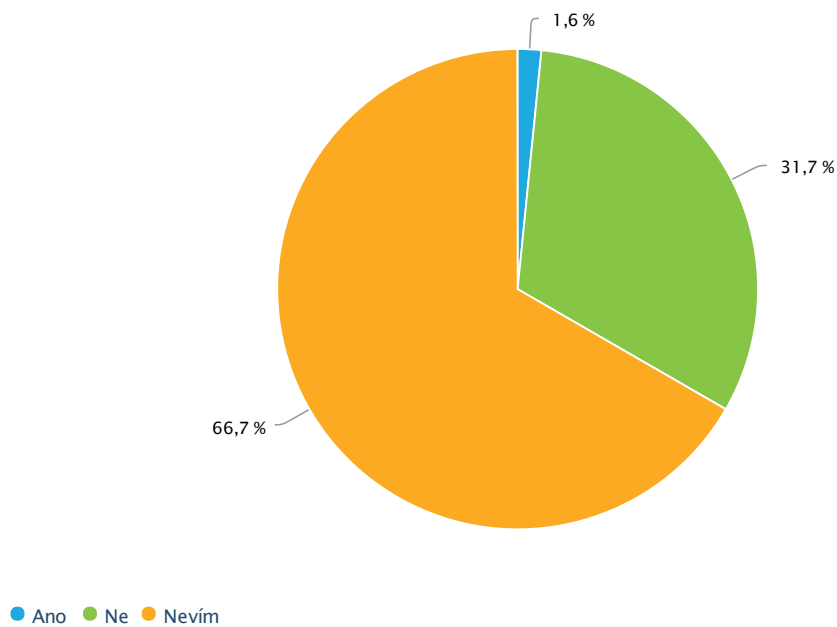
Senioři, kteří věděli o mezigeneračních centrech uvedli jako zdroj, ze kterého se o nich dověděli nejčastěji své známé, poté internet, jako jiné zdroje uvedli:

- V zaměstnání,

- Rádio,
- jako aktivní senior v klubu,
- V televizi,
- tady v tomhle dotazníku.

Ještě malé procento získala rodina-jako zdroj informací o mezigeneračním centru.

Myslíte si, že jsou mezigenerační centra dobře propagovaná?

Tento výsledek byl také velmi podobný jako u adolescentů. Senioři neví o propagaci mezigeneračních center, nebo si myslí že jsou špatně propagována. Opět jen malé procento si myslí že propagace je uspokojivá. I u této generace se mi potvrdila hypotéza-lidé nejsou dostatečně informováni o existenci takových center, které se zaměřují na mezigenerační problematiku.

5 VYHODNOCENÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK

Ráda bych se v této kapitole zabývala vyhodnocením, které mi odpovídají na mé výzkumné otázky.

Má hlavní výzkumná otázka byla: **Které faktory nejvíce ovlivňují prohlubující se propast mezi generacemi?**. Do dotazníků jsem respondentům dala faktory a oni hodnotili, do jaké míry s nimi souhlasí.

- Pohled na život
- Moderní technologie
- Zájmy a koníčky
- Doba, ve které žijeme
- Výchova
- Názory
- Předsudky
- Vzdálenost
- Špatné rodinné vztahy
- (Nedostatek času)-v dotazníku jen u adolescentů

Adolescenti považují za nejvýznamnější faktory, které prohlubují mezigenerační propast: **nedostatek času, dobu, ve které žijeme a vzdálenost**, tyto tři faktory ohodnotili adolescenti jako ty nejzávažnější. Dále pak následovaly tyto faktory: **moderní technologie, výchova, pohled na život, špatné rodinné vztahy, názory, zájmy/koníčky** a na posledním místě, tedy za nejméně významný faktor považují adolescenti **předsudky**.

Z pohledu seniorů je hodnocení jiné, za tři nejvýznamnější faktory uvádějí: **moderní technologie, vzdálenost a špatné rodinné vztahy**. U obou generací je na přední příčce společný faktor vzdálenost, kterému dávají velkou míru významnosti. Pokračování posloupnosti významnosti je dále takové: **pohled na život, názory, zájmy/koníčky, výchova, doba, ve které žijeme** a na posledním místě stejně jako adolescenti senioři uvádějí **předsudky**.

Výzkumná otázka č. 1 byla: **Jak se generace seniorů a adolescentů navzájem vnímají?** Proto jsem do dotazníku adolescentům uvedla některá tvrzení o seniorech a oni měli opět hodnotit, jak moc s těmito tvrzeními souhlasí, na základě výsledků jsem si pak mohla udělat

obrázek o tom, jako adolescenti vnímají seniory. To samé jsem udělala i s dotazníky seniorů, těm sem tam vložila tvrzení o adolescentech.

Adolescenti měli ohodnotit tyhle tvrzení:

- Senioři jsou spokojenější a šťastnější, než mladí.
- seniory by se měly starat jejich rodiny.
- Senioři nemají dostatek financí, aby si mohli dovolit lepší kvalitu života.
- Trávení času se seniory je pro mladé důležité.
- Senioři stmelují rodinu.
- Senioři mají mnoho zkušeností a mohou nám dobře poradit.
- Senioři jsou často nemocní a málo aktivní.
- Senioři nemají žádné koníčky, ani zájmy.
- Senioři nechápou dnešní, moderní dobu.
- Senioři jsou pomalí a spíše jsou zátěží pro naši společnost.

Z tohoto hodnocení mi celkově vyšlo, že adolescenti vnímají seniory pozitivně. Což mi zamítlo mou hypotézu, kde jsem si původně myslela, že se adolescenti budou na seniory dívat spíše negativně. Jsem ráda, že je tomu právě naopak. Velký počet adolescentů souhlasí s tvrzením, že by se **o seniory měla starat rodina**, také souhlasí s tvrzením že, **trávení času se seniory je pro mladé důležité**, jelikož **senioři mají mnoho zkušeností a mohou jim dobře poradit**. S negativními tvrzeními o seniorech většina respondentů spíše nesouhlasila. Jediné negativní tvrzení, které, ohodnotili jako že s ním souhlasí je to že, **senioři nechápou dnešní moderní dobu**.

Senioři hodnotili tyto výroky:

- Dospívající jsou drzí a nevychovaní.
- Dospívající si ničeho neváží.
- Dospívající jsou často připojeni na moderních technologiích.
- Dospívající jsou líní.
- Dospívající jsou hloupí.
- Dospívající se nedokáží tolik radovat ze života.
- Dospívající jsou solidární.
- Trávení čas se seniory je pro mladé důležité.
- Dospívající nechápou generaci seniorů.

- Dospívajícím chybí úcta k seniorům.

Po vyhodnocení se mi potvrdila má hypotéza, jelikož mi vyšlo že, senioři vnímají generaci adolescentů spíše negativně, jelikož na negativních tvrzení o adolescentech se senioři shodovali. Nejvíce se pak shodovali na tom že, jsou adolescenti až **moc připojeni na moderních technologiích, chybí jim úcta k seniorům, ani generaci seniorů nechápou.** Většina se také shoduje že jsou **líní, drzí/nevychovaní** a nedokáží si **ničeho vážít.** Pozitivní bylo, že si senioři myslí o adolescentech, že nejsou hloupí a dokáží se radovat ze života. Velká část seniorů hodnotila pozitivně i tvrzení, že trávení času se seniory je pro mladé důležité. Pokud by generace spolu trávila více času, mohli by se pak hodnocení změnit s pozitivnějšími výsledky.

Výzkumnou otázku číslo 2 jsem stanovila tak to: **Jaká je míra informovanosti respondentů o mezigeneračních centrech?** Dle výsledků z obou dotazníků mi vyšlo, že míra informovanosti je velmi nízká. Pouhých 58 seniorů z 252 vědělo o mezigeneračních centrech, adolescentů 74 z 264. Tato čísla potvrzují mou hypotézu, ve které jsem předpokládala že informovanost bude nízká.

6 DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Na základě mého výzkumu bych ráda doporučila pár věcí do praxe. Byla bych ráda, kdyby se více odborníků a organizací zaměřovali právě na tu to mezigenerační problematiku. Když jsem vyhotovovala tuhle tu bakalářskou práci, obtížně se mi sháněla odborná literatura, či zdroje, které by se více tímto tématem zabývali, to mne utvrdilo právě v tom, že se problematikou mezigeneračních vztahů a propasti mezi generacemi málo kdo zabývá.

Problém shledávám i v našem vzdělávacím systému, kde se málo dbá na podporu mezigeneračních vztahů. Navrhovala bych, aby se více rozšiřovaly mezigenerační programy a projekty do našich základních, středních a mateřských škol. Také bych tuto problematiku zdůraznila a zapasovala do výukových hodin, například do hodiny vlastivědy, výchovy ke zdravý nebo společenských věd a jiných takových podobných, kde by se toto téma mohlo hodit.

Důležité je i vedení a výchova v rodině, kde jinde by se dítě mělo naučit a kde vidět, jak by se mělo chovat ke starším, než právě doma. Pokud jsou v rodině dobré vztahy, tak to nebývá až taký problém, horší je to pak v rodinách, kde jsou vztahy narušeny. Proto je důležité se zaměřit se i na rodinu jako celek a dbát na dobré vztahy v ni, například pomocí mezigeneračních programů pro rodiny.

Ve výzkumu mi vyšlo že generace seniorů se dívá na adolescenty spíše negativně, ráda bych to okomentovala tímto citátem: „*Mládí nemůže vědět, jak přemýšlí stáří, ani jak se cítí. Ale staří lidé se proviní, jestliže zapomenou, jaké to je, být mladý.*“ (Joanne Rowling)

Vše by mělo být o vzájemné toleranci a snaze pochopit se navzájem.

ZÁVĚR

V bakalářské práci jsem se zaměřila na faktory, které ovlivňují prohlubující se propast mezi generacemi, dále pak na to, jak se generace navzájem vnímají a také na informovanost o mezigeneračních center. Mými respondenty v kvantitativně dotazníkovém šetření se stali senioři a adolescenti.

V teoretické části jsem vymezila základní pojmy a oblasti, které se dotýkají této problematiky. Rozebrala jsem pojem generace a popsala jsem každou generaci zvlášť. Popsala jsem nejčastější mezigenerační střety a mezigenerační komunikaci. Dále pak jsem se zaměřila na historii mezigeneračních vztahů od pravěku až po současnost, menší podkapitulu jsem věnovala i mezigeneračnímu učení a k tomu jsem zmínila mezigenerační programy a centra, které jsem doplnila názornou ukázkou některých z nich. V poslední kapitole hovořím o věkových specifikách generace seniorů a generace adolescentů, jelikož jsem si právě je zvolila za své respondenty.

Před realizací výzkumu jsem si stanovila výzkumné otázky a hypotézy, na které jsem chtěla získat odpověď. Poté jsem si zhotovila otázky do dotazníku, díky nimž by se mi dostalo odpovědí. Dotazníky jsem si poté zhotovila zvlášť pro obě generace a online formou jsem respondenty oslovila a postupně sesbírala data. Dotazníkového šetření se dohromady zúčastnilo 516 respondentů.

Z dotazníkového šetření jsem získala data, které mi odpověděli na výzkumné otázky a hypotézy a tím se mi i splnil cíl praktické části.

Má bakalářská práce má sloužit k lepší orientaci v problematice mezigeneračních vztahů, dává nám náhled na faktory, které ovlivňují prohlubující se propast mezi generacemi s pohledu adolescentů a seniorů. Také zde můžeme najít výsledky, které nám ukazují jak se generace adolescentů a seniorů navzájem vnímají. Z výsledků nám může přijít alarmující, že lidé nejsou dostatečně informováni o mezigeneračních centrech, které by mohli pomoci ke zlepšování kvality mezigeneračních vztahů, tato informace by mohla být inspirací ke zlepšení tohoto faktu.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- (1) ALLPORT, Gordon W. *O povaze předsudků*. Praha: Prostor, 2004. ISBN 80-7260-125-3
- (2) BOUDON, R. a kol. *Sociologický slovník*. [překl.] V. Jochmann. Olomouc: UP v Olomouci, 2004. ISBN 80-244-0735-3.
- (3) HARTL, P. HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. ISBN 807178-303-X.
- (4) HAYES, N. *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál, 2007. ISBN 97-8807-367-283-6
- (5) HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Fenomén stáří*. 2. vydání. Praha : Havlíček Brain Team, 2010. ISBN 978-80-87109-19-9
- (6) CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007, Pedagogika. ISBN 9788024713694.
- (7) JIRÁSKOVÁ, V. a kol. *Mezigenerační porozumění a komunikace*. vyd. 1. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2005. ISBN 80-86861-80-5.
- (8) LANGMEIER, Josef; KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. ISBN 8024712849.
- (9) LINHART, J., PETRUSEK, M., VODÁKOVÁ, A., MAŘÍKOVÁ, Hana. 1996. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-310-5.
- (10) LOWE, S. *Babička 21. století*. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0739-7
- (11) MACEK, Petr. *Adolescence: Psychologické a sociální charakteristiky dospívajících*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-248-X.
- (12) MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. vyd. SLON, 2003. ISBN 80-86429-19-9
- (13) RAJMICOVÁ, K. *Vztahy a soužití generací v rodině*. In PLAŇAVA, I., PILÁT, M. *Děti, mládež a rodiny v období transformace*. 1. vyd. Barrister & Principal, 2002. ISBN 80-86598-36-5
- (14) STUART-HAMILTON, Ian. *Psychologie stárnutí*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1999, ISBN 80-717-8274-2.

-
- (15) TOŠNEROVÁ, Tamara. (2002): *Ageismus, Průvodce stereotypy a mýty o stáří*. Praha: Ambulance pro poruchy paměti, Ústav lékařské etiky 3. LF UK a FNKV, 2002.
- (16) VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2005, ISBN 978-802-4609-560.
- (17) VIDOVICOVÁ, Lucie a Ladislav RABUŠIC. *Věková diskriminace - ageismus: úvod do teorie a výskyt diskriminačních přístupů ve vybraných oblastech s důrazem na pracovní trh*. Praha, Brno: VÚPSV, 2005. Výzkumné zprávy.

SEZNAM ONLINE ZDROJŮ

- (1) Encyklopedie antropologie. *Komunikace, lidská*. [online], [cit. 2020-05-18]. Dostupné z : <https://is.muni.cz/do/sci/UAntrBiol/el/encyklopedie/encyklopedie.html>
- (2) Grail Research Analysis. *Consumers of Tomorrow*. [online], 2011 [cit. 2020-04-28]. Dostupné z: https://web.archive.org/web/20111215110719/http://www.grailresearch.com/pdf/ContentPodsPdf/Consumers_of_Tomorrow_Insights_and_Observations_About_Generation_Z.pdf
- (3) HEŘMANOVÁ. *Generace*. [online], [cit. 2020-03-28]. Dostupné z: <http://www.artslexikon.cz//index.php?title=Generace>
- (4) Institut Tereziánské Iniciativy. *Předsudky a stereotypy*. [online], [cit. 2020-04-18]. Dostupné z: http://www.vychovakrespektu.cz/export/sites/vychovakrespektu/sys/galerie-download/Tvari_v_tvar_historii_-_metodika_predsudky_a_sterotypy.pdf
- (5) VIDOVIČOVÁ, Lucie. O ageismu. [online], 2008, [cit. 2020-05-03]. Brno, Fakulta sociálních studií MU. Dostupné z: www.ageismus.cz
- (6) RABUŠICOVÁ, Milada, Lenka KAMANOVÁ a Kateřina PEVNÁ. Učení v rodině v mezigeneračním pohledu. *Pedagogická orientace: Vědecký časopis České pedagogické společnosti* [online]. Brno: Česká pedagogická společnost, 2010, 20(4), 92-111 [cit. 2020-05-25]. ISSN 1805-9511. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/pedor/article/view/1019>
- (7) RYBÁROVÁ Veronika. Budoucnost je... *Generace Alpha*. Jan VOHRALÍK, editor. In: *Marketing* [online], 2019 [cit. 2020-05-03]. ISSN 1805-4991. Dostupné z: marketing.cz/generace-alpha

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 Dotazník pro generaci adolescentů-Prohlubující se propast mezi generacemi

Příloha č. 2 Dotazník pro generaci seniorů-Prohlubující se propast mezi generacemi z pohledu seniorů

PŘÍLOHA I: DOTAZNÍK

Prohlubující se propast mezi generacemi

Dobrý den,

Jmenuji se Klára Pončíková a jsem studentkou Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, FHS, oboru sociální pedagogika. Prosim Vás o pravdivé vyplnění tohoto dotazníku. Jeho výsledky budou použity výhradně pro zpracování mé bakalářské práce, která se zabývá mezigenerační propastí, která se během let prohlubuje. Ujistiť Vás, že dotazník je anonymní a žádná otázka se nehodnotí jako správná nebo špatná. Jeho vyplnění nezabere více než 10 minut Vašeho času. Předem Vám mnohokrát děkuji za Vaši ochotu a spolupráci.

1. Kolik je Vám let?

2. Bydlíte společně s prarodiči?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano
 Ne

3. Jak často se stýkáte se svými prarodiči?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Denně
 Víc jak 1x do týdne
 1x do týdne
 Několikrát za měsíc
 1x měsíčně
 Méně než 1x za měsíc
 Nestýkám se s nimi
 Jiná..

4. Kdyby jste mohli, stýkali byste se s prarodiči častěji?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano
 (Když odpovíte ano, co Vám brání, stýkat se s nimi častěji?)
 Ne

19. Předsudky

	1	2	3	4	5	
zcela nesouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	zcela souhlasím

20. Názory

	1	2	3	4	5	
zcela nesouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	zcela souhlasím

21. Výchova

	1	2	3	4	5	
zcela nesouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	zcela souhlasím

22. Doba, ve které žijeme

	1	2	3	4	5	
zcela nesouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	zcela souhlasím

23. Zájmy/koníčky

	1	2	3	4	5	
zcela nesouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	zcela souhlasím

24. Moderní technologie

	1	2	3	4	5	
zcela nesouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	zcela souhlasím

25. Pohled na život

	1	2	3	4	5	
zcela nesouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	zcela souhlasím

Ještě posledních pár otázek :)

26. Jste si vědoma/mý, že existují mezigenerační centra?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano
- Ne

27. Jestli znáte mezigenerační centra, kde jste se o nich dozvěděl/a?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ve škole
- Na internetu
- Doma
- Jinde, kde?
- Nikde jsem o nich neslyšela

28. Myslíte si, že jsou mezigenerační centra dobře propagovaná?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano
- Ne
- Nevím

29. Dobrovolná otázka: Co pro Vás znamenají prarodiče?

Nápověda k otázce: *Můžete se rozepsat, ale stačí to i bodově vypsat :)*

PŘÍLOHA II

Prohlubující se propast mezi generacemi z pohledu seniorů

Dobrý den,

jmenuji se Klára Pončíková, a jsem studentkou Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, FHS, oboru sociální pedagogika. Prosim Vás o pravdivé vyplnění tohoto dotazníku. Jeho výsledky budou použity výhradně pro zpracování mé bakalářské práce, která se zabývá mezigenerační propastí, která se během let prohlubuje. Ujistuji Vás, že dotazník je anonymní a žádná otázka se nehodnotí jako správná nebo špatná. Jeho vyplnění nezabere více než 20 minut Vašeho času. Předem Vám mnohokrát děkuji za Vaši ochotu a spolupráci.

1. Kolik Vám je let?

2. Bydlíte společně s vnoučaty?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano
- Ne

3. Jak často se stýkáte se svými vnoučaty?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Denně
- Víc jak 1x do týdne
- 1x do týdne
- Několikrát za měsíc
- Méně než 1x měsíčně
- Nestýkam se s nimi

4. Kdybyste mohl/a vidal/a byste se více se svými vnoučaty?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ne
- Ano
- Co Vám v tom brání?

19. Doba ve která žijeme

	1	2	3	4	5	
zcela nesouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	zcela souhlasím

20. Výchova

	1	2	3	4	5	
zcela nesouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	zcela souhlasím

21. Názory

	1	2	3	4	5	
zcela nesouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	zcela souhlasím

22. Předsudky

	1	2	3	4	5	
zcela nesouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	zcela souhlasím

23. Vzdálenost

	1	2	3	4	5	
zcela nesouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	zcela souhlasím

24. Špatné rodinné vztahy

	1	2	3	4	5	
zcela nesouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	zcela souhlasím

Zbývá posledních pár otázek :)

25. Jste si vědomá/ý, že existují mezigenerační centra?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano
- Ne

26. Kde jste se o mezigeneračních centrech dozvěděl/a?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Na internetu
- Od známých
- Od rodiny
- Nikdy jsem o nich neslyšel/a
- Jiná...

27. Myslíte si, že jsou mezigenerační centra dobře propagovaná?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Ano
- Ne
- Nevím

28. Dobrovolná otázka: Co pro Vás znamenají vnoučata?

Nápověda k otázce: *Klídně se rozepište, ale můžete odpovídat i bodově.*

Dotazník je u konce. Děkuji za ochotu a vyplnění